

Irma Räinen
Yana Herrala
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus
Opinnäytetyö, 2020

VENÄJÄNKIELISTEN LASTEN ÄIDINKIELEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Opas venäjänkielisille vanhemmille

TIIVISTELMÄ

Irma Räinen ja Yana Herrala

Venäjänkielisten lasten äidinkielen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Opas venäjänkielisille vanhemmille

41 sivua; 7 liitettä

Syksy 2020

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Varhaiskasvatuksen opettajan virkakelpoisuus

Viimeisen kymmenen vuoden aikana Suomessa asuvien ulkomaalaistaustaisten määrä on huomattavasti kasvanut. Samalla on lisääntynyt kaksikielisten lapsiperheiden määrä. Vuoden 2019 tilastojen mukaan venäjä on Suomen yleisin vieras kieli.

Tämän työn aihe on venäjänkielisten lasten äidinkielen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön kirjoittajat ovat kaksikielisten lasten äitejä, joille oman äidinkielen tukeminen on osa heidän arkielämäänsä. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Porin kaupungin varhaiskasvatusyksikön edustajien kanssa.

Opinnäytetyö on toiminnallinen produktio, opas venäjänkielisille vanhemmille. Tavoitteena on lisätä oppaan avulla vanhempien tietoisuutta varhaiskasvatusta kaksikielisten lasten äidinkielen tukemisen tärkeydestä. Opas pohjautuu lapsen äidinkielen tukemiseen ja kehittymiseen liittyvään teoretiseen tietoon, kyselyn kautta vanhemmilta saatuihin vastauksiin, varhaiskasvatuksen henkilöstön ehdotuksiin sekä kirjoittajien omiin kokemuksiin. Varsinainen opas kirjoitettiin kohdeyhmän äidinkielellä. Sen lisäksi oppaasta tehtiin suomenkielinen versio, jonka tavoite on lisätä tietoisuutta lasten äidinkielen tukemisen tärkeydestä varhaiskasvatuksen ammattilaisten keskuudessa.

Vanhempien kysely tehtiin venäjän kielellä Porin päiväkodeissa, joissa on eniten venäjänkielisten perheiden lapsia. Kevään 2020 Covid-19- viruksen aiheuttamien rajoitteiden takia kysely toteutettiin sähköisesti Webropol-ohjelman avulla. Kyselyssä yhdistettiin määrällisen ja laadullisen tutkimuksen piirteitä.

Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu kaksi- ja monikielisten lasten kielen kehitymisestä, keskeisistä käsitteistä sekä vanhempien ja varhaiskasvatuksen rooleista lasten äidinkielen oppimisessa ja tukemisessa. Lisäksi työssä esitellään opinnäytetyöprosessin etenemistä sekä oppaasta saatua palautetta, jonka perusteella voidaan todeta, että aihe on ajankohtainen ja tärkeä. Monesti kaksikielisten lasten vanhemmat vähättelevät lapsen äidinkielen tukemisen tärkeyttä ja panostavat ainoastaan suomeen kieleen. Se tuo useasti haasteita lapsen monipuoliselle kehitykselle ja hidastaa myös suomen kielen oppimista.

Asiasanat: kaksikielisyys, äidinkieli, varhaiskasvatus, vanhemmuus, monikulttuurisuus, opas

ABSTRACT

Irma Räinen ja Yana Herrala

To support the development of bilingual children's mother tongue in preschool education. A guidebook for parents.

41 pages; 7 appendices

Autumn, 2020

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Option in Early Childhood Education and Care

Bachelor of Social Services

During the past ten years, the number of immigrants in Finland increased noticeably. At the same time, the amount of bilingual families with children has also amplified. According to the statistics year 2019, the most common foreign language spoken in Finland was Russian.

The subject of this thesis was supporting the development of the native language of bilingual children in preschool education. The subject for the study arose from the authors' own experience as being mothers of bilingual children. The challenges they meet supporting the mother tongue of their children in everyday life. This thesis was realised in cooperation with representatives of the department of preschool education in the city of Pori.

The aim of the thesis was to produce a guidebook to Russian speaking parents. Especially, to increase the parents' knowledge about their role in supporting the development of mother tongue of preschool age children.

The content of the guidebook was based on theoretical knowledge of the subject, the results of a questionnaire responded by Russian speaking parents, the suggestions of representatives of preschool education and the experience of the authors. The guidebook was written both in Russian and Finnish.

The study combined aspects from both quantitative and qualitative research methods. Theoretical part of this thesis compiled such themes as improvement of the native language in bilingual children and the role of both parents and preschool education in supporting the development of the mother tongue of children. The questionnaire of the Russian speaking parent was conducted online through Webropol application in several day care centres of the city of Pori.

In conclusion, parents do not often realise how important it is to support the mother tongue in child's development. Focus being only on learning the Finnish language may prevent versatile development of the child. It can also slow down the learning process of the Finnish language itself.

Keywords: bilingual, mother tongue, preschool education, parenting, monoculture, guidebook.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 MONIKIELISTEN LASTEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA....	6
3 KAKSI- JA MONIKIELISTEN LASTEN KIELEN KEHITTYMINEN	8
3.1 Lapsen äidinkielen kehittyminen varhaisiässä	8
3.2 Kaksi- ja monikielisyys	9
3.3 Monikulttuuristen lasten erityispiirteet kielten kehittämisessä.....	10
3.4 Lasten äidinkielen tukeminen varhaiskasvatuksessa	12
4 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	14
4.1 Kasvatusyhteistyö	14
4.2 Vanhempien rooli äidinkielen tukemisessä	16
4.3 Perheiden haasteet äidinkielen tukemisessä	18
5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS.....	20
6 TUTKIMUSKYSELYMENETELMÄ OSANA OPINNÄYTETYÖTÄ.....	22
6.1 Kyselyn suunnittelu ja toteuttaminen.....	22
6.2 Tulosten tarkastelu.....	25
6.3 Tulosten analyysi	26
7 OPPAAN TOTEUTUS.....	28
7.1 Hyvän oppaan ominaisuudet.....	28
7.2 Oppaan suunnittelu	29
7.3 Oppaan sisältö	30
7.4 Oppaasta saatu palaute	31
8 POHDINTA	33
8.1 Työn luotettavuus ja eettisyys	33
8.2 Oma ammatillinen kasvu.....	34
8.3 Kehittämisehdotukset.....	35
LÄHTEET.....	37

LIITE 1: SAATEKIRJE VANHEMMILLE	42
LIITE 2: KYSELY VANHEMMILLE SUOMEKSI	43
LIITE 3: WEBROPOL-KYSELY VANHEMMILLE VENÄJÄKSI	45
LIITE 4: VENÄJÄN KIELEN OPETTAJAN PALAUTE OPPAASTA.....	48
LIITE 5: OPAS VENÄJÄNKIELISILLE VANHEMMILLE SUOMEKSI	49
LIITE 6: OPAS VENÄJÄNKIELISILLE VANHEMMILLE VENÄJÄKSI	59
LIITE 7: TULOSTETTAVAKSI TARKOITETTU VERSIO OPPAASTA	69

1 JOHDANTO

Suomi monikulttuuristuu vauhdilla. Tilastokeskuksen mukaan (Tilastokeskus. Maahanmuuttajat väestössä. Vieraskieliset) vuoden 2019 lopussa Suomessa asui melkein 412 700 vieraskielistä henkilöä, eli ihmistä, joiden äidinkieli on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Se on 7,5 prosenttia koko väestöstä. Vieraskielisten asukkaiden määrä on kasvanut noin nelinkertaiseksi kymmenen vuoden aikana. Yleisin vieras kieli Suomessa on venäjä, jota puhui vuonna 2019 äidinkielenään noin 82 000 henkilöä.

On luontevaa, että kaksikielisten lasten määrä Suomessa on kasvanut viime aikoina. Perheissä, joissa vanhemmat puhuvat eri kieliä, lapsen kaksikielisyys vahvistaa perhesiteitä ja molempien kulttuurien tietämystä. Kaksikieliset kansalaiset ovat suuri rikkaus Suomen yhteiskunnalle. (del Angel 2015, 8,10–11.)

Opinnäytetyömme aiheena on kaksikielisyys varhaiskasvatuksessa ja lasten äidinkielen tukeminen venäjänkielisessä perheessä. Aihe on tärkeä meille, koska se muodostui omien kokemuksiemme ja kiinnostuksemme myötä. Käsittelemme aihetta vanhempien näkökulmasta. Tutkimuksien mukaan vanhempien rooli äidinkielen kehittämisessä ja tukemisessä on suuri (Opetushallitus 2016, 4).

Teemme opinnäytetyön yhteistyössä Porin kaupungin varhaiskasvatussyksikön edustajien kanssa. Opinnäytetyömme tuotos on opas venäjänkielisille vanhemmille, joka sisältää äidinkielen kehittymiseen ja tukemiseen liittyvää materiaalia. Opas on tarkoitettu ensisijaisesti venäjänkielisille vanhemmille, mutta myös varhaiskasvatuksen henkilökunta voi ottaa sen käyttöönsä.

Ennen oppaan kirjoittamista toteutimme kyselyn vanhemmille. Sen kautta selvitimme venäjänkielisten lasten vanhempien tyytyväisyyttä päiväkotien toimintaan Porissa. Kysyimme vanhemmilta myös, mitkä asiat varhaiskasvatuksessa toimivat hyvin ja missä he tarvitsevat enemmän tukea. Tutkimme jo olemassa olevaa tietoa kaksikielisyudesta varhaiskasvatuksessa, äidinkielen tukemisesta päiväkodissa ja perheissä sekä äidinkielen myönteisistä ja kielteisistä vaikutuksista

lapsen kehitykseen. Lähdemateriaalien lisäksi jaamme työssä omia sekä tuttavapiirimme kokemuksia aiheesta. Haastattelimme myös puhelimitse venäjän kielen opettajaa Kristina Koskista (henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2020) ja Varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuus -hankkeen työntekijää, venäjänkielistä puheterapeuttia Tatiana Erkhovaa (henkilökohtainen tiedonanto 1.2.2020).

2 MONIKIELISTEN LASTEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan yhteiskunnallista palvelua, joka toimii osana suomalaista koulutusjärjestelmää. Varhaiskasvatus on suunnitelmallisen ja tavoitteellisen kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka. Sen tehtävänä on lasten kokonaisvaltainen kasvua, kehitystä ja oppimista edistävä yhteistyö vanhempien kanssa. (Opetushallitus 2018, 14; Porin kaupunki 2019, 4.) Tavoitteeksi varhaiskasvatuksessa nostetaan lasten kielellisten valmiuksien, taitojen ja identiteettien kehittyminen (Helenius & Lummelahki 2018, 84). Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista (Porin kaupunki 2019, 4). Varhaiskasvatuksessa luodaan lapsen oppimiselle pohja, jota hyödynnetään lapsen myöhemmässä koulutuksessa ja tulevassa yhteiskunnallisessa asemassa (Koivula, Siippainen & Eerola-Pennanen 2017, 9).

Varhaiskasvatusta toteutetaan valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman, kuntien varhaiskasvatussuunnitelmien ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmien mukaan. Varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatuslaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Varhaiskasvatuksen suunnitelmallisen toiminnan pohjalla on jokaisen ryhmässä olevan lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma (vasu), joka luodaan yhteistyössä vanhempien ja lasten kanssa. (Porin kaupunki 2019, 4, 6.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteet, jotka korostuvat monikielisten lasten kohdalla, ovat seuraavat: antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Varhaiskasvatuksen tulee myös toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä. (Porin kaupunki 2019, 8.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sisältävät viisi toisiinsa liittyvää laaja-alaista osaamisen osa-aluetta: 1) ajattelu ja oppiminen, 2) kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, 3) itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, 4) monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, 5) osallistuminen ja vaikuttaminen (Porin kaupunki 2019, 13). Toinen osa-alue – kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu – korostuu erityisen paljon monikielisten lasten kohdalla. Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman mukaan (2019, 13) Porin päiväkodeissa tutustutaan ryhmissä esiin tuleviin kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin. Eri kulttuurit näkyvät arjessa ja leikissä. Päiväkodeissa myös otetaan perheiden oma asiantuntemus avuksi kulttuureihin tutustumisessa. Näin monikulttuuriset ja monikieliset lapset rikastuttavat ryhmän toimintaa ja auttavat henkilökuntaa toteuttamaan tiettyjä varhaiskasvatussuunnitelman osa-alueita.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa nostetaan eri luvuissa esiin kielen merkitystä. Kielen taitojen kehittämisessä tärkeät osa-alueet ovat vuorovaikutustaidot, kielen ymmärtämisen taidot, puheen tuottamisen taidot, kielen käyttötaidot, kielen muisti ja sanavarasto sekä kielitietoisuus. Kielen taitojen kehitystä tukevat kieliympäristö ja yhteistyö vanhempien kanssa. (Opetushallitus 2018, 41.)

3 KAKSI- JA MONIKIELISTEN LASTEN KIELEN KEHITTYMINEN

Kieli on tärkeä väline, jonka avulla lapsi kommunikoi toisten kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Sen avulla lapsi ajattelee, havainnoi, tuntee ja tiedottaa. (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 5.) Kieli auttaa lasta luokittelemaan ympäröiviä asioita ja ilmiöitä ja vaikuttaa siihen, miten hän näkee maailman (Malinen 2019, 15). Kieli on osa lapsen kulttuuria ja se sisältää oman kulttuurin käsitteet. Kielen avulla lapsi voi muuttaa käsitystään maailmasta. (Halme 2011, 87.) Kielen kehitys alkaa lapsen syntymästä ja etenee leikissä ja muissa lapsen toiminnoissa (Nurmilaakso & Välimäki 2011, 5).

3.1 Lapsen äidinkielen kehittyminen varhaisiässä

Kielen kehitys on pitkä prosessi, joka alkaa lapsen ollessa vielä kohdussa ja jatkuu läpi lapsuuden ja nuoruuden. Kielen kehitys vaatii hermostollisia, kognitiivisia ja kielellisiä toimintoja, jotka kietoutuvat ja vaikuttavat toisiinsa. Kielen oppimiseen vaikuttavat neurobiologiset ja geneettiset tekijät. Kielen kehittymisen keskeisinä osina ovat aistien toiminta ja kehittyminen. Kielen kehittymiseen vaikuttavat merkittävästi ympäristöstä saatujen kielellisten virikkeiden määrä ja laatu. (Jansson-Verkasalo & Guttorm 2010, 182.)

Sikiöt ja vastasyntyneet käyttävät kykyjään kielen prosessoitumiseen, joten vähitellen kehitty lapsen äidinkielen ymmärtäminen sekä valmius puheen tuottamiseen. Kielen prosessoituminen tapahtuu lapsen aivoissa puheen melodian ja rytmin, äänneiden ja tavujen, lauserakenteiden ja sanojen avulla. Niistä muodostuu lapsen äidinkieli. Varhaisissa kommunikaatioissa lapsi käyttää itkua, hymyä, naurua ja ääntelyä, jotka luovat pohjaa puheen ja kielen kehitykselle. Vähitellen ääntely muuttuu äidinkielen äänneitä sisältäväksi ja äidinkielen sanoja muistuttavaksi. Vuoden ikäisenä lapsi tuottaa ensimmäisen sanansa ja kahden vuoden ikäisenä tuottaa 250–350 sanaa sekä yhdistää kaksi sanaa lauseeksi. Kolmen vuoden ikäisenä lapsella äänneet muistuttavat äidinkielen äänneitä. (Jansson-Verkasalo & Guttorm 2010, 182–183.) Viisivuotias lapsi hallitsee puheessaan äidinkieltensä

taivutussäännöt ja puhuu sujuvasti ja ymmärrettävästi. Sen ikäinen lapsi hallitsee yli parituhatta sanaa omalla äidinkielellä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2012, 10.)

Monilla lapsilla kielen oppiminen etenee samassa järjestyksessä, vaiheittain, mutta kielen kehityksessä on havaittavissa erilaisia tasanteita ja pyrähdysvaiheita (Jansson-Verkasalo & Guttorm 2010, 183). Lapsen kielen kehittymisen kannalta kaksi ensimmäistä ikävuotta ovat kriittisiä. Kielen ympäristön vaihtaminen voi vaikeuttaa kielten kehitystä, koska lapsi vasta harjoittelee kielen käyttöä. Siirtyminen uuteen kieliympäristöön tapahtuu helpommin, kun lapsi on saanut äidinkielen ääni- ja lauserakenteet haltuun (noin 4-vuotiaana). Varhaisikä on lapselle otollinen kielten oppimisen näkökulmasta. Silloin on suuri riski unohtaa äidinkieltä, jos sitä ei käytetä riittävän monipuolisesti. (Halme & Vataja 2011, 14–15.)

3.2 Kaksi- ja monikielisyys

Kaksikielisyttä määritellään eri tavoin. Sosiologian näkökulmasta henkilö on kaksikielinen, kun hän käyttää kahta kieltä rinnakkain varhaislapsuudesta asti ja on oppinut ne syntyperäisiltä puhujilta. Kielitieteen näkökulmasta kaksikielisen henkilön kuuluu osata molempia kieliä yhtä hyvin kaikilla osa-alueilla. Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tavoite on auttaa lasta oppimaan vapaasti ajattelemaan, puhumaan ja ymmärtämään kahdella kielellä, vaikkei kielten osaaminen olisikaan samantasoista. Eli tavoitteena on toiminnallinen kaksikielisyys. (Tikka-Ugucioni 2016, 14.)

Kaksikielisyys ja sen myönteiset ja kielteiset vaikutukset kiinnostavat sekä vanhempia että varhaiskasvatustyöntekijöitä. Lapsi saattaa sekoittaa kielet tai äidinkieli unohtuu ennen kuin hän omaksuu uuden kielen. Lapsi voi yhdistää kahta kieltä samassa lauseessa tai sanassa. Silloin puhutaan puolikielisyudesta. Puolikielisyydellä on negatiivinen ja halventava sävy erityisesti Pohjoismaissa. Kaksikielisuuden positiivisena vaikutuksena on se, että kaksikieliset lapset helposti opettelevat uusia vieraita kieliä. Kaksikielisyys vaikuttaa myös positiivisesti lapsen älylliseen kehitykseen, maailmankäsitykseen ja suhtautumiseen toisiin

ihmisiin. Kaksikielisellä lapsella ajattelukyky on joustavampi ja lapset saavuttavat parempia tuloksia testeissä. (Hassinen 2005, 48–50.)

Rakkolainen-Sossan (2016, 2) mukaan monikielisyys on kaksikielisyttä monimutkaisempi ilmiö, mikä tarkoittaa siitä, että henkilö käyttää enemmän kuin kahta kieltä tai ne ovat muuten läsnä hänen elämässään tai jossakin tilanteessa. Vaikka kaksi- ja monikielisyudessa on paljon yhteisiä nimittäjiä, niitä ei voi suoraan rinnastaa toisiinsa. Esimerkiksi kolmekieliset tilanteet ovat kaksikielisiä moniulotteisempia.

Monikielisyys on rikkaus ja erityinen lahja, jonka vanhemmat voivat antaa lapsilleen. Se nopeuttaa lapsen oppimista ja auttaa muodostamaan kielivarannon, jota lapsi käyttää eri tilanteissa. Nykyaikana tarvitaan laajempaa kielitaitoa, joten monipuolinen kielitaito sekä kulttuurintuntemus ovat etuja opiskelu- ja työpaikan hakemisessa. (Opetushallitus 2016, 4.)

3.3 Monikulttuuristen lasten erityispiirteet kielten kehittämisessä

Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä on huomattavasti lisääntynyt Suomessa, joten varhaiskasvatuksessa tulee vastaan uusia haasteita. Monikulttuurisuus ja monikielisyys, kulttuuri-identiteetti ja äidinkieli -käsitteet kuuluvat nykykaiseen varhaiskasvatuksen arkeen. Monikieliseksi kasvaminen on vaativa, mutta palkitseva prosessi. Onnistunut monikielisyys avartaa lasten maailmaa kulttuurisesti sekä antaa lisää mahdollisuuksia työelämässä tulevaisuudessa. (Rakkolainen-Sossa 2016, 6.)

Monikieliset ja kaksikieliset lapset oppivat kielet peräkkäin tai rinnakkain samanaikaisesti. Suurin osa lapsista oppii toisen kielen vasta päiväkodissa. Toisen kielen oppiminen on pitkä prosessi, jonka aikana kielitaidon osa-alueet kehittyvät eri tahtia. Kaksikielisen lapsen kielen oppiminen etenee hitaammin kuin yksikielisellä ja sanavarasto yhdellä kielellä näyttää suppealta. Mutta kokonaisuudessa kahden kielen sanavaraston laajuus on suurempi kuin yhden. Puheen ymmärtäminen kehittyy nopeammin kuin puheen tuottaminen ja arkikieltä yleensä opitaan

nopeammin kuin abstraktia kieltä, joka vaatii enemmän aikaa ja harjoitusta. Alussa lapsi oppii pintakieltä kuuntelemalla ja siihen menee vuodesta kahteen. Pintakielen avulla lapsi pystyy kommunikoimaan. Seuraavaksi lapsi oppii ajattelukieltä eli akateemista kieltä. Ajattelukielen oppiminen voi kestää viidestä kymmeneen vuoteen. Suomen kielen oppimiseen vaikuttavat lapsen oman äidinkielen ominaispiirteet, ikä, tunteet, kyvykkyys ja motivaatio oppia kieltä. (Halme 2011, 90–91.)

Alkuvaiheita kielen oppimisessa kutsutaan hiljaisiksi kausiksi, joiden aikana lapsi kuuntelee ja harjoittelee kieltä mielessään muttei vielä puhu. Lapsi saattaa sekoittaa kieliä keskenään ja puhua muille päiväkodissa omaa äidinkieltään. Hiljainen kausi voi kestää lapsen luonteenpiirteiden mukaan jopa vuoden. Vähitellen lapsi alkaa puhua uutta kieltä ja pystyy kommunikoimaan muiden kanssa. (Halme 2011, 90–91.)

Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa annetaan suomi toisena kielenä (S2) -opetusta, joka on tarkoitettu lapsille, joiden suomen kieli ei ole syntyperäisen kielenkäyttäjän tasolla. Monille maahanmuuttajalapsille suomen kielen oppiminen on vaikeaa. Erityisesti kielen rakenne, pitkät ja lyhyet vokaalit ja kaksoiskonsonantit tuovat haasteita. (Halme 2011, 95.) Lapsille saattaa myös tulla vaikeuksia oman äidinkielen oppimisessa ja puhumisessa. Esimerkiksi venäjän kielessä on joitakin konsonantteja, jotka puuttuvat suomesta, kuten š, ž, tš ja štš, ja joiden ääntämys on jopa haasteellista. Silloin lapsi tarvitsee oman äidinkielen puheterapeutin apua, jota on yleensä haastavaa järjestää.

Lapsi pitää mahdollisimman varhain ohjata puheterapeutin tutkimukseen, jos vanhemmat huomaavat viivästymistä tai poikkeavuuksia lapsen oman äidinkielen kehittämisessä. Kaksi- ja monikielisten lasten kielellisten erityisvaikeuksien huomioiminen ja diagnosointi on vaikeaa. (Gyekye & Ruponen 2018, 358–359.)

3.4 Lasten äidinkielen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen toiminnalla voidaan vaikuttaa lasten kielellisten taitojen ja identiteetin kehittymiseen. Yksi toiminnan tehtävistä on vahvistaa lasten uteliaisuutta ja saada lapset kiinnostumaan kielistä, teksteistä ja kulttuureista. Tärkeää on myös antaa lapsille mahdollisuus ilmaista itseään sekä tulla ymmärretyksi ja ymmärtää toisia. (Opetushallitus 2018, 40.)

Kieli on olennainen osa ihmisen identiteetin muodostumisprosessia. Vieraskielisten lasten on hyvä nähdä ja tuntea, että kaikkia kieliä, joita he puhuvat, arvostetaan sekä kotona että päiväkodissa. (Rakkolainen-Sossa 2016, 4, 6.) Kivijärvi (2017, 259) korostaa, että vieras- ja monikielisen lapsen varhaiskasvatuksen erityispiirteenä on suomen tai ruotsin kielen lisäksi muiden perheessä puhuvien kielten ja kulttuurien tukeminen. Valtakunnallisen linjauksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus äidinkieleensä ja kulttuuriinsa, joten lapsen äidinkieltä on tarpeen tukea jo varhaiskasvatuksessa. Oman äidinkielen opetus vaikuttaa lapsen menestykseen koulussa sekä koko elämässä. (Halme 2011, 87.)

Varhaiskasvatuksella on tärkeä rooli monikielisten lasten kaikkien kielten kehityksessä, ja se toteutuu yhteistyössä perheen kanssa (Rakkolainen-Sossa 2016, 6). Usein lasten kaksikielisyys kehittyy epätasaisesti. Enemmistön kieli on yleensä perheen omaa äidinkieltä vahvempi. Tunnetaan kuitenkin tapauksia, joissa lapsen on vaikea omaksua enemmistön kieltä, vaikka se dominoi hänen elämässään kuten päiväkodissa, koulussa ja vapaa-ajalla. Näin tapahtuu silloin, kun lapsi ei tunne itseään hyväksi enemmistökielisessä ympäristössä. Tässä tapauksessa opettajan rooli on suuri. Opettajan on osattava luoda positiivinen ja myönteinen ilmapiiri lasten ryhmässä. (Koskinen 2019, 123, 125.) Onnistunut kaksikielisyys saavutetaan, kun lapsi saa varhaiskasvatuksessa tukea suomen kielen oppimiseen ja vanhemmat saavat kannustusta käyttää omaa äidinkieltään lapsensa kanssa. Tutkimusten mukaan lapsen hyvä äidinkielen osaaminen tukee muiden kielten oppimista. (Tikka-Uguccioni 2016, 13–14.)

Joissain tapauksissa yleisen lapsiryhmän tarjoama tuki ei riitä lapsen onnistuneelle kehitykselle. Silloin tukea tarvitseville lapsille varhaiskasvatusta

järjestetään integroidussa erityisryhmässä, jossa on erityistä tukea tarvitsevia lapsia, sekä hyvänä mallina toimivia tukilapsia. Erityisryhmässä lapsien määrä on pienempi kuin tavallisessa ja tukea annetaan tukilapsille sekä erityistä tukea tarvitseville lapsille. (Pihlaja 2018, 54.) Ryhmässä voi olla keskimäärin 12 lasta ja henkilökuntaan kuuluu myös varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Ryhmän tavoitteena on vastata lapsen yksilöllisiin, kuntoutuksellisiin ja kehityksellisiin tarpeisiin. Erityisryhmässä käytetään tukiviittomia sanallisen viestinnän tukena ja päivä jäsennetään kuvien avulla. (Porin kaupunki. Kasvun ja oppimisen tuki.) Joskus vanhemmat eivät ymmärrä ryhmän tarkoitusta ja jopa pelkäävät sitä. Silloin on hyvä selittää ryhmän tavoitteita ja hyötyjä lapsen kehitykseen.

4 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea perheitä – myös monikulttuurisia – ja vanhempia arkielämässä ja lisätä vanhempien osallisuutta monin tavoin. Varhaiskasvatuksen työntekijä saattaa joskus olla ainut suomalainen kontakti ja tuki perheelle. Silloin on hyvä keskustella vanhempien kanssa vanhemmuudesta, perheen ongelmista ja tuesta sekä ohjata tarvittaessa auttavien viranomaisten luokse. Vanhempien kuuleminen ja kunnioitus, luottamus ja dialogi luovat hyvän pohjan kasvatusyhteistyölle maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa. (Halme & Vataja 2011, 71–74.) Kasvatusyhteistyö sisältää varhaiskasvatuksen työntekijän ja vanhempien välistä keskinäistä ja vastavuoroista vuorovaikutusta, molempien puolien ymmärrystä ja tietoa lapsesta (Kanninen & Sigfrids 2012, 133).

4.1 Kasvatusyhteistyö

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan varhaiskasvatuksen työntekijän ja vanhempien kasvatusyhteistyön merkitystä varhaiskasvatuksessa. Tärkeää on huomioida perheiden moninaisuutta, lasten yksilöllisiä tarpeita ja vanhemmuuteen liittyviä kysymyksiä. (Opetushallitus, 34.) Yhteistyön onnistumiseen vaikuttavat molempien osapuolten tieto toistensa rooleista ja luottamus. Vanhempia kannustetaan osallistamaan yhteistyöhön, joka vaatii varhaiskasvatuksen työntekijältä hienotunteisuutta ja perheen tilanteen ymmärtämistä. (Koivunen 2009, 152.)

Toisen kulttuurin ymmärtäminen auttaa huomattavasti luottamuksellisen suhteen luomisessa sekä vanhempien että lasten kanssa. Varhaiskasvatuksen työntekijän tulee olla tietoinen perheen kulttuuritaustasta, lähtömaasta ja kotona puhuttavista kielistä (Halme & Vataja 2011, 77). Suomalainen ja venäläinen kulttuuri eroavat toisistaan. Venäläisen kulttuurin erikoispiirteiden tietämys voi auttaa varhaiskasvatusammattilaisia luomaan onnistunutta yhteistyötä vanhempien kanssa. Venäläiset muun muassa eivät pidä siitä, kun heitä opetetaan, miten

heidän kuuluu toimia. On parempi osoittaa kunnioitusta ja kiinnostusta heidän kulttuuriaan kohtaan. Sen jälkeen, kun luottamussuhde on saavutettu, venäläisille voi kuitenkin usein sanoa aika suoraan asioista. (Kanerva 2018.)

Tutkimusten mukaan venäläisillä on usein positiivinen asenne Suomea ja suomalaisia kohtaan (Suomi ulkomailla. Venäjä. Suomi. Ulkoministeriö selvitti: Valtaosa venäläisistä suhtautuu Suomeen myönteisesti). Osalla Suomessa asuvista venäläisistä on kuitenkin ollut huonoja kokemuksia suomalaisten suhtautumisesta venäläisiin. Suomen ja Venäjän mediassa nostetut venäläistaustaisten lasten lastensuojelutapaukset huolestuttavat osaa venäläisistä vanhemmista ja jopa voivat luoda pelkoja siitä, että heidänkin lapsiaan otetaan huostaan. (Pirskanen, 2012.) Tämä asia voi hankaloittaa luottamuksellisen suhteen saavuttamista vanhempien ja ammattilaisten välille. Siksi venäläisille vanhemmille on mielestämme tärkeämpää kertoa heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan kantasuomalaisiin verrattuna.

Ammattilaisten mielipiteet lasta koskevista asioista ovat tärkeitä monille vanhemmille. He suhtautuvat vakavammin asioihin, joita myös ammattilaiset näkevät olennaisina lapsen kehitykselle. (Kristina Koskinen, henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2020.) Ammattilaisten on hyödyllistä keskustella vanhempien kanssa äidinkielen vaikutuksesta lapsen oppimiseen ja identiteetin kehittymiseen. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa voidaan nostaa esiin lapsen äidinkielen kehittymistä ja tukemista ja miten lapsen äidinkieltä tuetaan kotona ja varhaiskasvatuksessa. (Gyekye & Ruponen 2018, 341–342.) Yhteistyössä vanhempien kanssa voi pohtia erilaisia keinoja ja tukea äidinkielen ylläpitämiseen kotona. Yhteiskeskustelussa tärkeää on vanhempien kuuleminen ja osallisuus. Vanhempien tiedot lapsen äidinkielen varhaisvaiheesta, omaksumisesta ja viiveistä voidaan hyödyntää myös päiväkodin kaksikielisyysuunnitelman laatimisessa. (Halme 2011, 89.)

Joskus vanhempia on hyvä muistuttaa äidinkielen tärkeydestä lapsen kehitykselle ja keskustella heidän huolestaan suomen kielen kehittymisen hidastumisesta. Koskisen kokemuksen mukaan (henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2020) vanhemmat välillä turhaan panostavat lasten suomen kielen opettelemiseen

äidinkielen kustannuksella. Voi olla keinotekoista eikä kovin hyödyllistä, jos esimerkiksi venäjänkielinen äiti lukee tai puhuu lapselle suomea. Hän ei pysty opettamaan lapselle suomea oikein ja samalla hänen arvokas venäjän kielen ja kulttuurin osaamisensa jää hyödyntämättä ja jakamatta.

4.2 Vanhempien rooli äidinkielen tukemisessa

Oma äidinkieli on tunteiden ja ajattelun kieli, se on avain sosiaalisiin suhteisiin ja merkittävä identiteetin osa. Lapsilla voi olla kaksi tai useampia äidinkieliä. (Opetushallitus 2016, 3–4.) Syntymästään alkaen lapsi on kiinnostunut omaksumaan vanhempiensa kielen ja kulttuurin. Äidinkielen avulla lapset oppivat oman kulttuurin perinteet ja arvostukset. Äidinkieli vaikuttaa lasten ja vanhempien vuorovaikutukseen sekä ylläpitää yhteyttä toisessa maassa asuvien sukulaisten ja ystävien kanssa. (Hotanen 2016, 11.)

Tärkeä rooli äidinkielen kehittämisessä ja tukemisessa on vanhemmilla. Koskinen (2019, 128–129) toteaa, että usein vanhemmat eivät tajua omaa tärkeyttään lapsen onnistuneelle kehitykselle äidinkielen ylläpitämisessä. Muuttaessaan toiseen maahan he eivät osaa kuvitella, millaisia vaikeuksia voi olla äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisessä. Kaksikielisten lasten kielen kehityksen viivästykset johtuvat enimmäkseen siitä, että lapsen äidinkieli on heikko.

Tatiana Erkhova myös vahvisti yllä mainitut Koskisen ajatukset. Hänellä on kokemuksia venäjänkielisistä lapsista, joiden suomen kielen kehitys oli heikko vielä esikouluikässä. Vanhemmat ajattelivat, että syynä oli se, että lapset saivat puhua venäjää saman kielisten kavereiden kanssa päiväkodissa. Todellisuudessa lasten äidinkielen osaamisen tarkistamisen jälkeen on huomattu, että heidän on hankala tunnistaa tiettyjä kielen äänneitä ja osa kirjaimista puuttuu puheesta. Eli lasten äidinkielen osaamisessa oli heikkouksia, minkä takia heidän oli vaikeata omaksua toista kieltä. (Erkhova, henkilökohtainen tiedonanto 1.2.2020.) Eri kieltä puhuvien vanhempien täytyy pitää huolta siitä, että lapsella on tilaisuuksia käyttä molempia kotikieliä. Pelkkä kielten kuuleminen ei riitä, koska kahden kotikielen heikko hallinta voi johtaa ongelmiin tulevaisuudessa. (Silven 2010, 145.)

On olemassa erilaisia keinoja ja menetelmiä, joita vanhemmat voivat käyttää arkielämässä äidinkielen kehittämisessä. Vantaan kaupunki on tehnyt niistä hyvän koosteen, jonka lainasimme myös tähän työhön (Kuvio 1). Lapsen kanssa kannattaa osallistua omakielisen yhteisön toimintaan ja pitää yhteyttä sukulaisiin ja omakielisiin ystäviin. (Opetushallitus 2016, 5.) Omasta kokemuksestamme tiedämme, kuinka tärkeitä on kiinnittää huomiota kielen monipuolistamiseen. Vanhemmat voivat esimerkiksi yhdessä lapsen kanssa katsoa perhe-elokuvia, piirroselokuvia sekä luonto-ohjelmia. Erityyppisten kirjojen, kuten satujen, sarjakuvien ja romaanien lukeminen on myös todella tärkeää.

KUVIO 1. Vanhempien keinot tukea äidinkielen kehittämistä (Vantaa. Varhaiskasvatus ja koulutus. Esitteet ja oppaat. Kieli- ja kulttuurisen varhaiskasvatuksen käsikirja 2018)

Vanhempien roolia lasten äidinkielen kehittämisessä ei Bergrothin (2016, 6) mukaan kuitenkaan tule liioitella. Lapsi muokkaa omien kielten käyttöään sen mukaan, millaista kielipolitiikkaa käytetään kotona, päiväkodissa ja häntä ympäröivässä yhteiskunnassa. Lapsen äidinkielen tukeminen ja kehittyminen vaihtelevat eri perheissä, ja joskus vanhemmat tarvitsevat myös tukea oman äidinkieltensä ylläpitämisessä (Halme 2011, 88).

4.3 Perheiden haasteet äidinkielen tukemisessa

Yksi suurimmista haasteista äidinkielen tukemisessa on tietämättömyys asioista ja keinoista sekä joissakin asuinpaikoissa ulkopuolisen tuen saamisen vaikeus. Kaksikielistä koulutusta ja neuvontaa kaksikielisille lapsille on saatavilla enimmäkseen suurimmissa kaupungeissa. Syrjäisten ja pienten kuntien perheillä ei ole venäjän kielen tukea ja heidän on pakko luottaa vain omiin voimiinsa. Yleensä perheet menevät neuvotteluihin suuriin kaupunkeihin tai perheillä ei ole tietoa lasten kaksikielisyydestä lainkaan. (Bursa, Protasova, & Viimaranta 2017, 22.) Kokemuksiemme mukaan pienemmissä kaupungeissa, joissa on samaa kieltä puhuvia perheitä vähän, voi olla haastavampaa saada riittävän laajaa venäjää puhuvien tuttavien verkostoa. Silloin on vaarana, että lapsen äidinkieli kehittyy yksipuolisesti ja jää arkikielen tasolle. Kannattaa hyödyntää kaikki yllä mainitut keinot lasta ympäröivän kielen monipuolistumiseen.

Haasteita kielen kehittämisessä voi esiintyä myös vanhempien ja lasten välillä. Silloin, kun lapsen puheessa alkaa dominoimaan valtakieli tai lapsi käyttää sitä ainoastaan, vanhemmille voi olla haastava jatkaa toisen kielen tukemista. Teiss (2007, 22) siinä tapauksessa suosittelee vanhempia valitsemaan tiettyjä keskustelukeinoja lapsen kanssa puhuessa. Huoltaja voi esittää, ettei hän ymmärrä lasta, kun lapsi puhuu hänelle suomea. Toinen keino on toistaa lapsen suomenkielinen puhe venäjäksi. Ja kolmas tapa on esittää selventäviä kysymyksiä, joissa voi toistaa lapsen sanomia suomenkielisiä sanoja venäjäksi.

Venäjällä tehdyn tutkimuksen mukaan kaksikielisillä lapsilla on yksikielisiä lapsia useammin alhainen itsetunto ja luottamus omiin taitoihinsa. Yhtenä syynä siihen on todettu olevan lapsen saama palaute häntä ympäröiviltä aikuisilta. Jos aikuinen ymmärtää lasta huonosti ja kommentoi lapsen kielen taitoja negatiiviseen sävyyn, se vaikuttaa lapseen itsetuntoa heikentävästi. (Valyavko & Zhokina 2017, 28.)

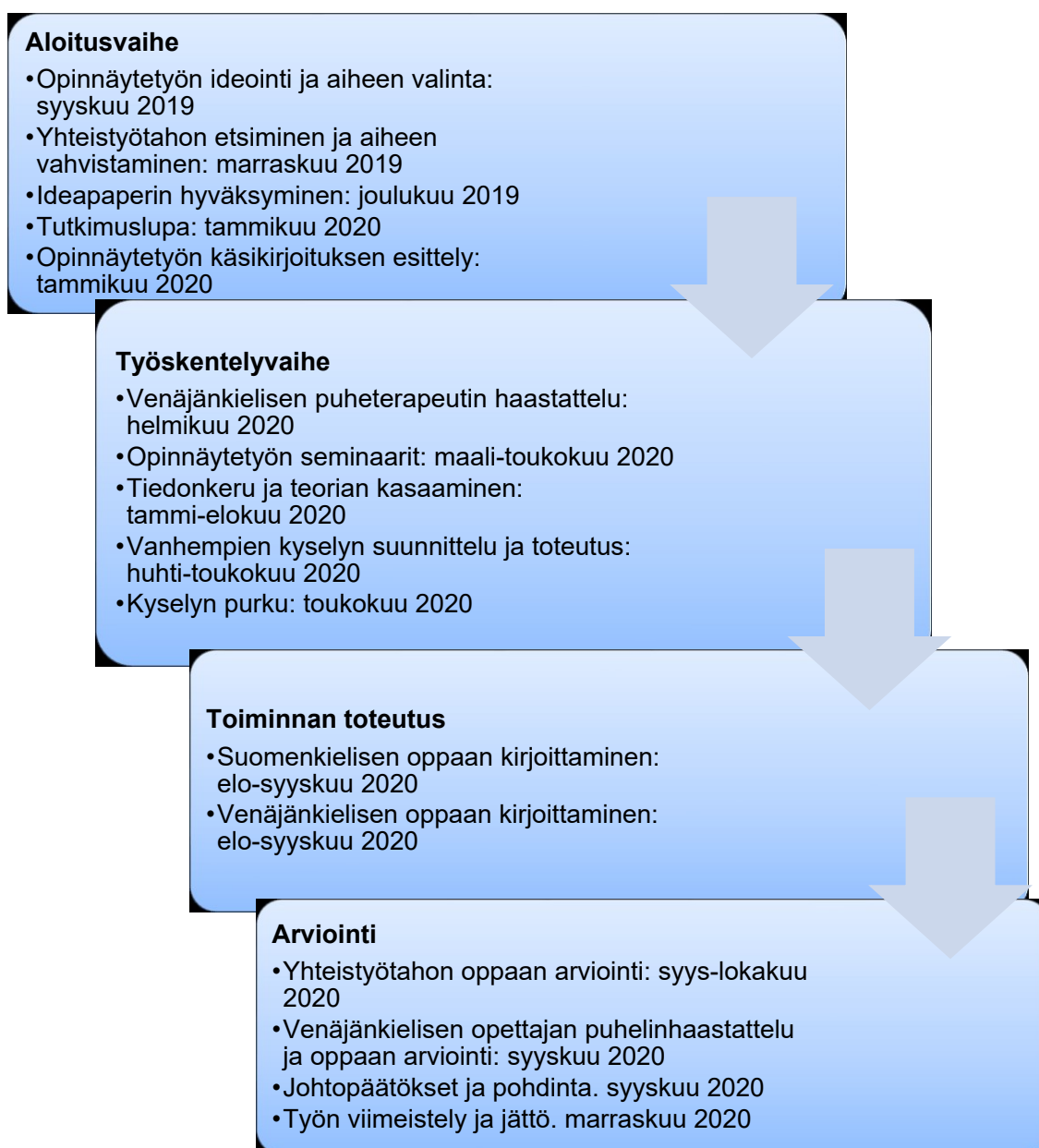
Perheen yhteiskunnallisella asemalla on myös suora yhteys siihen, toimiko lapsen kaksikielisyyden voimavarana ja resurssina vai syrjäytymisen vahvistamisena. Heikommassa asemassa olevissa perheissä – esimerkiksi taloudellisesti,

vanhempien vähäisen koulutuksen takia tai perheolojen vuoksi – kahdessa kulttuurissa eläminen ja kaksikielisyys lisäävät riskiä, että toista kulttuuria asetetaan suomalaista kulttuuria vastaan. Jos lapsen perheellä kuitenkin on vankka asema yhteiskunnassa työn ja koulutuksen myötä, kaksikielisyyttä pidetään positiivisena resurssina, joka antaa lisää mahdollisuuksia elämään. (Eerola-Pennanen 2017, 241.)

Kulttuurierot suomalaisten ja venäläisten välillä voivat joskus tuottaa haasteita perheille ja nostaa kynnystä kertoa omista lapsen kasvatukseen liittyvistä huolistaan ammattilaisille. Kronvallin mukaan venäläisillä korostuu perheen tärkeys. Suomalaisessa ja venäläisessä lasten kasvatuksessa kiinnitetään huomiota eri asioihin. Suomessa panostetaan lapsen itsenäisyyden ja rehellisyyden kehittymiseen. Venäläiset pitävät usein tärkeämpänä, että lapsesta kasvaa onnellinen ja perhelähtöinen. Itsenäisyyttä kasvatuksessa ei korosteta juuri lainkaan. (Karnerva, 2018.)

5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSIN KUVAUS

Opinnäytetyömme prosessi alkoi syksyllä 2019 (Kuvio 2). Olemme molemmat venäjänkielisiä, perheissämme on kaksikielisiä lapsia, ja kokemuksestamme tiedämme hyvin äidinkielen tukemisen merkityksen sekä tunnistamme siihen liittyviä haasteita. Olimme kiinnostuneita perehtymään syvemmin lapsen äidinkielen tukemisen aiheisiin ja jakamaan saamamme tiedot muiden venäjänkielisten vanhempien kanssa.

KUVIO 2. Opinnäytetyön prosessi

Otimme yhteyttä Porin kaupungin varhaiskasvatussyksikön edustajiin syksyllä 2019. Yhteisessä keskustelussa heidän kanssaan päädyimme tuottamaan oppaan venäjänkielisille vanhemmille. Suunnittelimme, että oppaamme pohjautuu vanhempien tarpeisiin sekä varhaiskasvatushenkilöstön toiveisiin. Vanhempien tarpeet tulivat esille kyselyn kautta, johon saimme tutkimusluvan vuoden 2020 alussa. Toteutimme kyselyn keväällä 2020 Porissa päiväkodeissa Taikurihattu, Väinölä ja Lounatuuli. Tutkimusmenetelmänä käytimme määrällisen ja laadullisen tutkimuksen yhdistelmää. Kyselyn toteutimme sähköisenä kyselynä Webropol-ohjelman avulla.

Samaan aikaan kyselyn toteuttamisen kanssa tutkimme lasten äidinkielen tukemiseen liittyvää lähdemateriaalia. Tutustuimme suomen- sekä venäjänkieliseen kirjallisuuteen aiheesta. Vuoden 2020 alussa haastattelimme myös Varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuus -hankkeen työntekijää, venäjänkielistä puheterapeuttia Tatiana Erkhovaa (henkilökohtainen tiedonanto 1.2.2020). Saimme häneltä arvokasta tietoa siitä, miten hänen kokemuksensa mukaan tällä hetkellä vanhemmat suhtautuvat lasten äidinkielen tukemiseen ja millaisesta tietopakelistä vanhemmat voisivat hyötyä.

Kyselyn vastausten analysoinnin sekä teoreettiseen materiaaliin riittävän monipuolisen tutustumisen jälkeen aloitimme varsinaisen työn oppaiden kirjoittamisen parissa kesän 2020 loppupuolella. Kirjoitimme oppaita molemmilla kielillä rinnakkain. Näytimme suomenkielisen oppaan vedosta useaan kertaan yhteistyötahoillemme ja muokkasimme sen sisältöä heidän palautteensa pohjalta. Teimme vastaavat muutokset myös venäjänkieliseen oppaaseen.

Halusimme saada palautetta varsinkin venäjäksi kirjoitetun oppaan selkeydestä ja ymmärrettävyydestä. Näytimme sen venäjäksi opettajalle Kristina Koskille sekä useammalle venäjää puhuvalle tutullemme. Hyödynsimme heidän kommenttejaan tekstin muokkaamisessa. Samalla haastattelimme puhelimitse syksyllä 2020 Kristina Koskista (henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2020). Hänellä on yli 10 vuoden kokemus venäjän opettamisesta äidinkielenä kaksikielisille lapsille, ja hän on pitkään itse tutkinut äidinkielen vaikutusta kaksikielisten lasten kehitykseen.

6 TUTKIMUSKYSELYMENETELMÄ OSANA OPINÄYTETYÖTÄ

Tutkimus noudattaa aina prosessina samaa kaavaa: ongelma, kysymys, aineisto, vastaus ja ratkaisu. Vastauksia tutkimuskysymykseen hankitaan aineiston avulla. Voidaan tutkia jo olemassa olevaa aineistoa – eli sekundääriaineistoa ja lisäksi voidaan kerätä primääriaineistoa tekemällä havaintoja sekä toteuttamalla teemahaastatteluja ja kyselyjä. Kerätty aineisto käsitellään ja analysoidaan analyysimenetelmien avulla niin, että aineistot tuottavat ratkaisun tutkimusongelmaan. Tiedonkeruussa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, kuten dokumentteja, havainnointia, teemahaastatteluja, kyselyjä ja tilastoja (Kananen 2014, 31–32, 49). Meidän tutkimuksemme kohteena olivat venäjänkielisten varhaiskasvatusikäisten lasten vanhemmat. Heidän mielipiteidensä keräämiseksi sopi parhaiten joko teemahaastattelu tai kyselymenetelmä.

Teemahaastattelu on laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmä. Siinä tutkija keskusteluttaa tutkittavaa valitusta aiheesta. Vastaukset kerrotaan vapaasti ja mahdollisimman laajasti. Kyselymenetelmä on määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmä, joka sisältää strukturoituja kysymyksiä ja siihen voidaan vastata etänä. Teemahaastatteluaikojien sopiminen vanhempien kanssa olisi voinut tuottaa haasteita. Teemahaastattelusta saatu aineisto täytyy litteroida eli kirjoittaa kirjalliseen muotoon, mikä on aikaa vievää prosessi (Kananen 2014, 55, 108). Opinnäytetyömme tutkimuksen tavoite oli saada lisää pohjatietoa oppaan kirjoittamista varten. Halusimme käyttää enemmän osan ajastamme varsinaisen oppaan suunnitteluun ja kirjoittamiseen. Kahdesta yllä mainitusta menetelmästä valitsimme kyselyn, koska mielestämme siitä olisi helpompaa saada ja analysoida tuloksia.

6.1 Kyselyn suunnittelu ja toteuttaminen

Niemisen (2016, 4) mukaan tutkimuksen avulla halutaan tietää tietyn ihmisryhmän – eli perusjoukon – mielipiteitä jostain asiasta. Laajassa kokonaistutkimuksessa kysely kohdistuu kyseessä olevaan koko ihmisryhmään. Meidän

opinnäytetyömme on toiminnallinen ja kysely on vain yksi osa siitä. Toteuttamamme kyselyn tarkoitus oli kerätä pohjatietoa kaksikielisten lasten vanhempien näkemyksistä lasten äidinkielen tukemisen tärkeydestä sekä saada vanhemmilta toivomuksia oppaan sisällöstä. Siksi emme halunneet lähteä suorittamaan laajaa kyselyä ja ryhtyä tutkimaan kaikkien Porin venäjänkielisten varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempien mielipidettä aiheesta.

Kananen (2014, 168) korostaa, että voidaan tutkia vain otosta, jos koko perusjoukon tai populaation kysely on liian työläs ja kallis. Otos edustaa tutkimuksen kiinnostuksen kohteena olevaa ihmisryhmää. Meidän tapauksessamme perusjoukon otoksena olivat Porin kaupungin kolmen päiväkodin venäjänkieliset vanhemmat. Niissä tietojemme mukaan on kaikista eniten venäjänkielisiä lapsia. Lähetimme kyselyn saatekirjeineen (Liite 1) Taikurinhattu, Väinölä ja Lounatuuli -päiväkoteihin.

Yhteiskuntatieteissä puhutaan kuvailevasta tai selittävästä analyysistä. Kuvailevan analyysin tarkoitus on kuvata tutkimuskohdetta ilmiönä. Selittävässä analyysissä etsitään syitä tutkimuksessa olevalle asialle. (Järvinen & Järvinen 2011, 66; Menetelmätietovaranto. KvanttiMOTV. Tutkimusprosessi.) Meidän tavoitteemme oli tehdä kuvaileva analyysi aiheesta.

Tutkimuksia voi olla määrällisiä ja laadullisia. Määrällinen tutkimus antaa yleistä laaja-alaista tietoa asiasta. Tutkimuksen kyselylomakkeessa käytetään suljettuja ja monivalintakysymyksiä, joiden avulla saadaan kvantitatiivista tietoa ilmiön muuttujien määristä ja niiden välisistä suhteista. Laadullinen tutkimus kerää kohderyhmän mielipiteitä, näkökulmia ja mielikuvia jostain asiasta. Tutkimuksella pyritään ennemminkin kuvailemaan aihetta mittaamisen asemesta. (Kananen 2014, 60–61, 133.) Kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen yhdistelmää kutsutaan case-tutkimukseksi. Sen tavoite ei ole saada muutosta tutkittavaan ilmiöön, vaan se pyrkii ilmiön syvälliseen ja kokonaisvaltaiseen ymmärtämiseen ja selittämiseen. (Kananen 2014, 57–58.) Mahdollisimman monipuolisen kuvan saamiseksi päätimme yhdistää määrällisen ja laadullisen tutkimuksen kyselyssämme. Kyselymme sisälsi sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä.

Kyselyn onnistumiseksi on olennaista sen perusteellinen suunnittelu sekä tarkasti mietitty saatekirjeen sisältö. Hyvin kirjoitettu saatekirje motivoi ihmisiä vastaamaan kyselyyn vaikuttaen vastausprosenttiin. (Immonen 2010, 18; Menetelmä-tietovaranto. KvantiMOTV. Postikyselyaineisto.) Kyselyn suunnitteluvaiheessa hyödynsimme Porin kaupungin varhaiskasvatuksen henkilökunnan kommentteja ja heiltä saatua palautetta kysymyksistä. Perehdyimme myös perusteellisesti menetelmän teorian tietoon.

Nieminen (2016, 3) korostaa, että kysely on kommunikaation muoto, ja tästä syystä täytyy kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten asioita kysytään ihmisiltä. Täytyy ottaa huomioon ihmisryhmä, jolle lomake laaditaan, ja esittää kysymykset heille ymmärrettävällä tavalla. Alun perin halusimme toteuttaa tutkimuksen paperisen kyselyn avulla. Otimme yhteyttä päiväkodeihin ja pyysimme jakamaan kyselyä sekä saatekirjettä lasten vanhemmille. Venäjänkielisten vanhempien on helppompaa vastata omalla kielellä, minkä takia toteutimme kyselyn venäjän kielellä. Lähetimme kuitenkin päiväkotihenkilökunnalle tiedoksi kyselyn sisällön myös suomeksi. Suomenkielinen ja venäjänkielinen kysely ovat liitteinä (Liite 2; Liite 3).

Korona-epidemian takia päiväkodeissa oli keväällä 2020 tosi vähän lapsia ja paperisen lomakkeen jakaminen vanhemmille epäonnistui. Päätimme muuttaa paperisen kyselyn sähköiseen versioon ja jakaa sen linkin vanhemmille varhaiskasvatushenkilökunnan kautta. Laadimme kyselyn Webropol-sovelluksen avulla. Webropol on kotimainen kysely-, raportointi- ja tapahtumahallintasovellus. Ohjelman avulla voidaan kyselyn luomisen lisäksi myös kätevästi analysoida kyselytuloksia ja saada niistä yhteenvetoja, joita voi sekä tarkastella selaimessa että viedä muihin tiedostomuotoihin. (Webropol.fi. Tuotteemme. Webropol online-kyselytutkimustyökalu – Kerää vastauksia, joilla on merkitystä; Ståhle 2015, 12–17.) Valitsimme Webropol-ohjelmiston sen helppokäyttöisyyden, luotettavuuden ja monipuolisuuden takia.

6.2 Tulosten tarkastelu

Yhteistyö kahden päiväkodin kanssa kyselyn toteuttamisessa sujui oikein hyvin. Kolmanteen päiväkotiin emme saaneet yhteyttä puhelimitse emmekä sähköpostitse. Siksi meidän on vaikea sanoa, välitettiinkö kyselymme sen päiväkodin vanhemmille. Vanhempien vastausten saaminen ei ollut mutkatonta. Kuten epäilimme, harva vastasi sähköiseen kyselyyn pelkästään päiväkodin kehotuksesta. Siksi meidän piti hyödyntää myös omia tuttavuussuhteitamme ja pyytää tuttuja kautta vanhempia vastaamaan kyselyyn.

Onnistuimme tavoittamaan suurimman osan tutkimuksemme perusryhmän otoksesta. Saimme yhteensä 13 vastausta. Tietojemme mukaan kyseisissä päiväkodeissa on ainakin 16 venäjänkielistä perhettä ja 22 lasta. Suurin osa vastaajista – 10 henkilöä – oli yleisesti ottaen tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä päiväkodin toimintaan. Vanhempien mielestä vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilökunnan välinen yhteistyö sekä lapsen suomen kielen kehityksen tukeminen onnistuvat tällä hetkellä pääosin hyvin. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset ottavat myös hyvin lasten yksilöllisiä tarpeita huomioon. Parannusta toivottiin lasten oman äidinkielen tukemisessa. Vanhempien mielestä henkilökunta ei myöskään riittävästi rohkaise lapsia käyttämään omaa äidinkieltään arkielämässä.

Muista päiväkodin toiminnoista positiivisiksi asioiksi kyselyssä nostettiin muun muassa ulkoilu ja retket päiväkodin ulkopuolelle, päivän aktiviteetit lasten kanssa, esikoulutoiminta, enimmäkseen ystävällinen henkilökunta sekä lapsen kiinnostuksen herättäminen ympäristöä kohtaan. Yhdessä päiväkodissa toimii henkilökunnan ja vanhempien kanssa yhteistyössä venäjänkielinen puheterapeutti. Hänen toimintansa ja sen hyöty lapsen kielen kehityksessä on nostettu esille vastauksissa useassa kohdassa.

Päiväkodin toiminnan kehityskohteiksi mainittiin muun muassa lapsen äidinkielen tukemisen tärkeys, perheen oman kulttuurin, kasvatustavan sekä vanhempien toivomusten huomioon ottaminen, päiväkodin siisteys ja osan henkilökunnan kohdalla arvioinnin tarve ammatillisesta sopivuudesta tehtäviinsä. Suurin osa vanhemmista – yksitoista vastausta kolmestatoista – suhtautuu lasten äidinkielen

kehittämiseen positiivisesti. Heille se on tärkeä tai erittäin tärkeä asia. Kaikki kertoivat, että he lukevat lapsille venäjäksi, katsovat venäjänkielisiä ohjelmia ja puhuvat pääsääntöisesti venäjää kotona. Joidenkin lapset käyvät venäjänkielissä kerhoissa. Osa mainitsi lasten venäjänkielisten kavereiden ja sukulaisten roolin kielen kehityksessä.

Vain kolme kolmestatoista vastanneesta kertoi, että lapsi saa tällä hetkellä päiväkodin henkilökunnalta tukea äidinkieltensä kehityksessä. Vastausten perusteella moni lapsi saa leikkiä päiväkodissa omalla äidinkielellään samakielisten kavereiden kanssa. Mainittiin myös venäjänkielisen puheterapeutin ohjaukset lapsille, joilla on puhevaikeuksia, jotka tulevat esiin vain venäjän kielellä.

Yhdeksän kolmestatoista vastaajasta kertoi, että henkilökunta ei kiellä lasta puhumasta venäjää päiväkodissa. Kolme ei osannut sanoa asiasta mitään ja yksi vanhempi totesi, että hänen lapsensa kohdalla henkilökunta ei anna lapsen puhua venäjää ryhmän toisen venäjänkielisen lapsen kanssa. Kyseisessä päiväkodissa vaaditaan, että kaikki lapset puhuvat vain suomea.

Vanhemmilta tuli vain kaksi vastausta kysymykseen, millaista tukea lasten äidinkielen suhteen he toivoisivat päiväkodin henkilökunnalta. Molemmat vastaajat toivoivat venäjänkielistä puheterapeuttia. Muut eivät osanneet antaa vastausta. Venäjänkielisten lasten vanhemmat halusivat saada lisää tietoa seuraavista aiheista: lasten äidinkielen tukemisesta muilla keinoilla kuin samakielisten kavereiden kanssa leikkimällä sekä miten päiväkodissa ratkaistaan lasten välisiä riitoja. Lisää tietoa kaivataan myös esikoulun toiminnasta ja miten vanhemmat voivat tukea lapsen kouluun valmistautumista.

6.3 Tulosten analyysi

Toteuttamamme kysely on pienimuotoinen eikä se anna kokonaisvaltaista kuvaa tämänhetkisestä Porin venäjänkielisten lasten äidinkielen tukemisesta varhaiskasvatuksessa eikä vanhempien näkemyksistä asiaan. Kuitenkin se mielestämme antaa aiheesta joitain suuntaviivoja. Kaikki kyselyyn vastanneista

vanhemmista kokevat asian tärkeäksi ja kaipaavat tukea siihen. Tietojemme mukaan löytyy myös vanhempia, jotka eivät kiinnitä huomiota lasten äidinkielen tukemiseen eivätkä tunnista sen tärkeyttä lapsen kehitykselle.

Esiin tuli vain yksi tapaus, jossa lasta on kielletty puhumasta äidinkieltään päiväkodissa. Tarvitaan laajempaa tutkimusta, jos halutaan selvittää, kuinka yleistä se on todellisuudessa. Omien kokemustemme mukaan sellaisia tapauksia on enemmän. Olemme itse myös työelämässä törmänneet tilanteisiin, joissa henkilökunta suhtautui negatiivisesti, jos puhuimme venäjää venäjänkielisten lasten kanssa muutamassa päiväkodissa.

Tutkimus on myös tuonut esiin sen, että osa vanhemmista on osittain tyytymättömiä päiväkodin henkilökuntaan. Mielestämme se kertoo siitä, että henkilökunnan ja vanhempien välinen vuorovaikutus on epäonnistunut ja päiväkodin ammattilaiset eivät ole saaneet luotua luottamuksellista suhdetta perheeseen. Sellaisessa tilanteessa perheen ja päiväkodin välinen yhteistyö ei onnistu, mikä vaikuttaa negatiivisesti lapsen kehitykseen ja hyvinvointiin.

Venäjän kielen lausuminen eroaa suomen kielestä. Se tuo monesti hankaluuksia, ja lasten on vaikea oppia äännejä, jotka puuttuvat suomen kielestä. Venäjänkielisen puheterapeutin tärkeys nousikin esille jopa näin pienimuotoisessa tutkimuksessa.

7 OPPAAN TOTEUTUS

Opinnäytetyömme lopputuloksena on opas venäjänkielisille vanhemmille varhaiskasvatusikäisten lasten äidinkielen tukemisen tärkeydestä. Perehdyimme toimivan oppaan suosituksiin ja hyödynsimme niitä oman oppaamme suunnittelussa. Oppaan pohjana olemme käyttäneet lapsen äidinkielen tukemiseen, varhaiskasvatukseen ja vanhemmuuteen liittyvää materiaalia.

Opas otetaan käyttöön päiväkodeissa, joissa on venäjänkielisiä lapsia. Teimme sekä varsinaisen venäjänkielisen oppaan vanhemmille (Liite 5) että suomenkielisen käännöksen siitä (Liite 6). Tavoitteenamme oli tehdä opas, joka kertoo vanhemmille lapsen äidinkielen tukemisesta ja sen vaikutuksesta lapsen kehitykseen sekä selittää vanhemmille epäselviä kohtia varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena on tukea vanhempia säilyttämään lapsensa äidinkieli elävänä.

7.1 Hyvän oppaan ominaisuudet

Oppaan kirjoittaminen alkaa miettimällä kenelle se on tarkoitettu. Hyvä opas puhuttelee kohderyhmää ja on kirjoitettu mahdollisimman selkeästi ja yleiskielisesti. Oppaan sisältö on hyvä rakentaa tärkeämmästä kohti vähemmän tärkeää. Sellainen tapa esittää aihetta kertoo tekstin tekijän arvostavan lukijaa. (Hyvärinen 2005, 1769–1770; Torkkola, Heikkinen & Tiainen 2002, 36, 39.) Oppaan kirjoittajan on hyvä olla tarkka ja kriittinen oppaan lähteiden valinnassa. Oppaan sisältämän tiedon on oltava oikeaa ja hyödyllistä. Sen täytyy pohjautua alalla yleisesti hyväksytyihin tosiasioihin ja lähteissä mainittujen tutkimusten antamiin tuloksiin. (Hautaniemi 2017, 17.)

Ihmiset seuraavat neuvoja parhaiten silloin, kun niiden mukaan toimiminen ei ole liian työläistä eikä muuta heidän tavallista elämäänsä. Siksi hyvät perustelut neuvoille ovat tärkeitä ja houkuttelevin perustelu on, millaista hyötyä henkilö saa itselleen neuvoja noudattamalla. Pitkissä ohjeissa kannattaa käyttää perusteluja

useammin tekstin eri kohdissa, koska vain alussa kirjoitettu kannustus unohtuu nopeasti. (Hyvärinen 2005, 1770.)

Luettavuuden kannalta otsikot ja väliotsikot ovat tärkeimmät osat tekstissä. Ne keventävät ja selkeyttävät sitä. Pääotsikko kertoo oppaan aiheen ja väliotsikot auttavat hahmottamaan, millaisista asioista teksti koostuu. Tekstissä voi käyttää luetteluita. Ne keventävät tekstiä. Kannattaa kuitenkin huolehtia siitä, ettei luetteluita tule liian pitkiä. Se sen sijaan muuttaa tekstin liian raskaaksi. Tekstin ymmärrettävyydellä ja oikeinkirjoituksella on keskinäinen yhteys. Viimeistelemätön teksti, jossa on paljon kirjoitus- ja välimerkkivirheitä, herättää lukijassa ärtymystä ja epäluottamusta kirjoittajaan. (Hyvärinen 2005, 1770–1771; Torkkola ym. 2002, 39, 46.)

Hyvin taitettu opas houkuttelee lukemaan ja parantaa ymmärrettävyyttä. Siksi pitäisi ottaa huomioon myös oppaan selkeä ja houkutteleva ulkoasu. Vaatimukset tekstin luettavuudelle eroavat paperisella ja digitaalisella oppaalla. Yksi opas ei voi kuitenkaan kertoa kaikista asiaan kuuluvista yksityiskohdista. Tekstin lyhyys ilahduttaa useimpia lukijoita. Opas, jossa on ilmava tekstin taitto sekä mahdollisesti aiheeseen liittyviä kuvia, on mielekkäämpi lukea ja helpompi ymmärtää. Aiheesta kiinnostuneille voi tarjota lisätietoa asiasta oppaan lopussa esimerkiksi otsikon Kirjallisuutta alla. (Hyvärinen 2005, 1771; Torkkola ym. 2002, 53.)

7.2 Oppaan suunnittelu

Suunnittelimme oppaamme alustavasti venäjänkieliseksi, mutta ajan myötä päätimme tehdä myös suomenkielisen version, jotta varhaiskasvatuksen henkilöstö olisi tietoinen oppaamme sisällöstä. Suomenkielistä opasta voi myös käyttää pohjana, jos halutaan tehdä vastaavia oppaita muilla kielillä. Oppaamme pohjautuu varhaiskasvatuksen henkilöstön toivomuksiin ja kyselyn kautta ilmenneisiin vanhempien tarpeisiin.

Perehdyimme erilaisiin äidinkielen kehittymiseen ja tukemiseen liittyviin suomenkielisiin ja venäjänkielisiin materiaaleihin ja artikkeleihin. Tutkimme materiaaleja

tarkemmin ja mietimme mitä voisimme hyödyntää, mitä tulee ottaa huomioon ja mistä aiheista on tärkeintä kertoa vanhemmille. Kaikista yksityiskohdista on mahdollonta puhua yhdessä oppaassa. Siksi päädyimme rajaamaan oppaamme, ettei siitä tulisi liian laaja. Oppaamme tarkoituksena on lisätä vanhempien tietoisuutta lasten äidinkielen kehityksen merkityksestä ja rohkaista heitä perehtymään aiheeseen myös omatoimisesti.

7.3 Oppaan sisältö

Oppaamme sisältää äidinkielen tukemiseen, vanhemmuuteen sekä varhaiskasvatukseen liittyviä aiheita. Oppaassa nostamme esiin äidinkielen merkityksen lapsen kehityksessä sekä avaamme kaksikielisyyden käsitettä ja sitä, miten vanhemmat voisivat tukea lapsen oman äidinkielen kehittymistä. Selitämme kaksikielisen lapsen haasteita ja varhaiskasvatuksen roolia äidinkielen tukemisessa. Kerromme vanhemmille keinoista lapsen kielen kehittymisen tukemiseen varhaiskasvatuksessa sekä integroidun erityisryhmän tarkoituksesta. Mainitsemme myös vanhempien oikeuksista ja velvollisuuksista varhaiskasvatuksen piirissä. Lopuksi annamme lukulistan vanhemmille.

Nykyään haetaan yhä enemmän tietoa sähköisessä muodossa. Ajattelimme kuitenkin, että tämän tyyppisestä oppaasta olisi enemmän hyötyä paperiversiona. Oppaan voi antaa venäjänkielisille vanhemmille silloin, kun lapsi aloittaa päiväkodin, tai Vasu -keskustelun yhteydessä. Tämän työn liitteenä löytyy pelkistetty versio oppaasta (Liite 5 ,6). Varsinainen Microsoft Publisher -ohjelmalla tehty opas löytyy myös opinnäytetyön liitteenä (Liite 7). Suomenkielisestä oppaasta teimme vain Word-version.

Oppaan kirjoittamisessa käytimme mahdollisimman yksinkertaista ja selkeätä yleiskieltä. Venäjänkielisessä versiossa osittain toistimme tiettyjä termejä myös suomeksi, koska ne voivat olla vanhemmille tutumpia suomenkielisinä. Esimerkkinä niistä ovat erikoisryhmissä käytetyt menetelmät. Oppaassa käytimme aika paljon luetteloita selkeyttämään tekstiä.

Mietimme tarkasti oppaan sisältöä ja tekstin muotoa, koska liian pitkä ja vaikea teksti ei houkuttele vanhempia lukemaan. Halusimme myös elävöittää opastamme kuvilla. Vaihtoehtona mietimme lasten piirustusten käyttämistä. Kiireisen aikataulun takia päädyimme lopuksi käyttämään Pixabay-sivustolta vapaasti saatavia kuvia. Oppaan taitto ja tulostaminen tuottivat haasteita, koska kummallakaan meistä ei ole riittävää kokemusta asiasta. Pidimme kuitenkin tärkeänä, että opas olisi saatavilla vanhemmille paperiversiona. Mielestämme sillä tavalla se saavuttaisi paremmin kohderyhmän. Yritimme käyttää vapaasti saatavilla olevia taitto-ohjelmia, mutta emme saaneet haluttua tulosta niiden avulla. Päädyimme käyttämään Microsoft Publisher -ohjelmaa, koska toisella meistä oli jo ennestään kokemusta ohjelmalla työskentelemisestä.

7.4 Oppaasta saatu palaute

Näytimme suomenkielisen version oppaasta Porin kaupungin yhteistyökumppanillemme. Saimme oppaasta positiivista palautetta ja palautteen antajilta tuli myös muutamia kehittämissuhteita, jotka otimme huomioon oppaan teossa. Esimerkiksi saimme tarkempaa tietoa siitä, millaisista vanhempien oikeuksista ja velvollisuuksista heidän mielestään olisi hyvä mainita oppaassa. Muokkasimme myös Varhaiskasvatuksen rooli äidinkielen tukemisessa -osion. Toimme selkeämmin esille varhaiskasvatuksen funktiot lapsen äidinkielen tukemisessa, koska halusimme välttää väärinkäsityksien ja liiallisten odotusten syntymistä vanhemmille. Korostimme, että varhaiskasvatus vastaa lasten suomen kielen opetuksesta. Äidinkielen opetus on ensisijaisesti perheen vastuulla. Varhaiskasvatuksen tehtävä on luoda positiivinen sekä monikulttuurisuutta ja -kielisyttä tukeva ja kannustava ympäristö. Varhaiskasvatus toimii tukena ja tiedonlähteenä perheiden työssä lasten äidinkielen säilyttämiseksi.

Saimme suullista sekä kirjallista palautetta oppaan venäjänkielisestä versiosta venäjän kielen opettajalta Kristina Koskiselta (henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2020; Liite 4). Hänen mukaansa oppaalle on tarvetta ja sen sisältö on ajan-kohtainen ja selkeä. Koskinen korosti, että tällä hetkellä monet vanhemmat eivät aina osaa tunnistaa lapsensa äidinkielen säilyttämisen tärkeyttä ja tulevaa hyötyä

lapselle. Hän toivoi, että vanhempia rohkaistaisiin lasten kaksikielisyyteen ja että oppaaseen lisätään ajatus siitä, että lapsuus on kaikkein hedelmällisintä aikaa oppia kieliä. Lapsuudessa opitut kielet jäävät muistiin eri tavalla ja pysyvät paremmin tallessa koko elämän ajan.

Alun perin pohdimme mahdollisuutta kysyä palautetta oppaasta myös vanhemmilta. Laaja-alaista palautetta oli kuitenkin liian haastavaa saada näin lyhyessä aikataulussa. Näytimme oppaan vedoksen tutuille venäjänkielisille vanhemmille, koska halusimme tietää myös kohderyhmän edustajien mielipiteitä ja tehdä mahdolliset muutokset oppaan sisältöön ennen sen virallista julkaisemista.

8 POHDINTA

Tässä osiossa puhumme meidän opinnäytetyömme luotettavuudesta ja eettisyydestä. Pohdimme opinnäytetyöprosessin toteutumista ja miten se vaikutti omaan ammatilliseen kasvuunne. Lopuksi kerromme aiheeseen liittyvistä mahdollisista jatkokehitysehdotuksista.

8.1 Työn luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyössämme pyrimme käyttämään ajankohtaisia ja luotettavia tiedonlähteitä. Suuri osa käyttämistämme lähteistä on alle kymmenen vuotta vanhoja. Muutama lähde on yli kymmenen vuotta vanha. Mielestämme ne sisältävät kuitenkin sellaista tietoa, joka ei vanhene ajan myötä. Sen takia uskalsimme hyödyntää niitä opinnäytetyössämme.

Tutustuimme monipuolisesti sekä suomenkielisiin että kansainvälisiin tutkimuksiin aiheesta. Venäjällä lasten kaksikielisyys on ollut ajankohtainen aihe jo vuosia. Vaikka maassa on yksi virallinen kieli, maan kansalaiset edustavat monia etnisyyksiä, ja sen takia monien äidinkieli voi olla muu kuin venäjä. Siksi uskomme, että Venäjällä tehdyt tutkimukset aiheesta tuovat lisäarvoa ja luotettavuutta tähän työhön. Opinnäytetyössä käytimme sekä meidän omien että tuttujien venäjänkielisten perheiden kokemuksia lasten äidinkielen säilyttämisestä. Mielestämme se tekee työstä käytännönläheisen ja täydentää teoretietoa.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme toimineet eettisesti ja oikeudenmukaisesti. Ennen työn alkua saimme Porin kaupungilta tutkimusluvan vanhempien kyselyn toteutusta varten. Kyselyyn vastattiin anonyymisti ja pidimme huolta siitä, ettei kukaan olisi tunnistettavissa vastauksista. Tätä työtä varten haastattelimme puhelimitse sekä henkilökohtaisesti kahta ammattilaista – venäjän kielen opettajaa Kristina Koskista (henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2020) ja Varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuus -hankkeen työntekijää ja venäjänkielistä puheterapeuttia Tatiana Erkhovaa (henkilökohtainen tiedonanto 1.2.2020). Saimme heiltä luvan

käyttää haastatteluista saamaamme tietoa opinnäytetyössämme. Oppaassa käytetyt kuvat on otettu vapaasti hyödynnettävistä kuvälähteistä.

8.2 Oma ammatillinen kasvu

Opinnäytetyöprosessi oli meille hyödyllinen ammatillisena kokemuksena. Aihepiirin valintaan vaikuttivat kiinnostuksemme aiheeseen, kokemuksemme omien lastemme äidinkielen tukemisesta sekä työkokemuksemme erilaisissa työpajoissa. Opinnäytetyön lopullinen aihe muodostui vasta yhteisen keskustelun jälkeen yhteistyökumppanimme kanssa. Opinnäytetyömme aiheesta puhutaan ja kirjoitetaan vähän, koska pääasiana varhaiskasvatuksessa nostetaan esille lapsen suomen kielen kehittyminen. Lapsen oman äidinkielen tukeminen ja kehittyminen jäävät yleensä sivuun. Sen takia päätimme koota tärkeitä tietoja tästä aiheesta ja toimittaa ne vanhemmille.

Opinnäytetyöprosessin lopputuloksena teimme materiaalipaketin vanhemmille. Olemme käyttäneet siinä suomenkielisiä ja venäjänkielisiä lähteitä. Venäjänkielisistä lähteistä löytyy paljon venäjän kielen tukemiseen liittyvää materiaalia. Perehtyminen äidinkielen tukemiseen liittyvään materiaaliin antaa meille mahdollisuuden käyttää saamiamme tietoja tulevassa työssämme ammatillisina asiantuntijoina. Opinnäytetyöprosessin aikana tulleet haasteet sekä yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset vaikuttivat merkittävästi asiantuntijaksi kasvamiseemme.

Opinnäytetyöprosessin alussa suunnittelimme aikataulumme, joka osittain onnistuikin. Esimerkiksi kyselyn toteuttamista keväällä jouduimme koronatilanteen takia muokkaamaan. Paperisen kyselyn vaihdoimme sähköiseen versioon, jotta vanhemmat pystyisivät vastaamaan ajoissa. Opinnäytetyön loppuvaiheessa aikataulumme näytti kiireiseltä. Yhteistyökumppaniemme kehitysehdotuksien mukaisesti muokkasimme opastamme. Oppaan tulostaminen aiheutti myös haasteita, koska halusimme oppaamme tavoittavan kohderyhmän ja ajatuksena oli tehdä paperinen versio. Parityöskentely oli antoisa prosessi, joka on opettanut meitä kuuntelemaan, tukemaan ja kunnioittamaan toisiamme. Ajatusten vaihtaminen parin kanssa on ollut innostavaa ja kannustavaa. Pääsimme pohtimaan

syvällisemmin aiheemme kysymyksiä, mikä auttoi meitä kasvamaan ammattilaisina sekä kaksikielisten lasten vanhempina. Yhteistyötaidot auttoivat ymmärtämään toisen näkemyksiä sekä toimimaan tehokkaasti parityössä.

Opinnäytetyöprosessin tavoitteet työssämme näyttävät toteutuneen. Teimme vanhemmille kyselyn ja saimme vastaukset kysymyksiin. Saimme myös oppaamme valmiiksi suomeksi ja venäjäksi.

8.3 Kehittämissuhteet

Opinnäytetyön lopputulos – opas venäjänkielisille vanhemmille lasten äidinkielen tukemisen tärkeydestä – on mielestämme vain ensimmäinen vaihe vanhempien tukemisessa. Sen tavoitteena on herättää vanhempien kiinnostus ja lisätä tietoutta aiheesta. Seuraavana vaiheena voisi olla vanhemmille tehty ”äidinkielen matkalaukku”, jossa olisi kielen kehitykseen liittyviä eri-ikäisille lapsille soveltuvia materiaaleja, kuten pelejä ja kirjoja. Opinnäytetyömme opasta voi myös hyödyntää, jos halutaan tehdä vastaava tietopaketti muita kieliä puhuville vanhemmille.

Oppaamme on tällä hetkellä meidän näköisemme. Ajan myötä opasta voi muokata ja täydentää, siihen voi lisätä muun muassa ajankohtaisia vanhempien oikeuksia ja velvollisuuksia. Opasta voi käyttää varhaiskasvatuksen lisäksi esimerkiksi neuvolassa ja lastensuojelussa sekä muilla tahoilla ja toiminnoissa, joissa työskennellään kaksikielisten perheiden kanssa.

Suomessa eri paikkakuntien välillä on suuria eroja vieraskielisten asukkaiden määrässä. Se vaikuttaa myös vieraskielisten palvelujen saatavuuteen sekä ammattilaisten tietämykseen monikulttuurisuuteen liittyvistä aiheista. Vuonna 2019 Suomen pääkaupunkiseudun muuttoliike on ollut suurinta ainakin 50 vuoteen. Ihmiset muuttivat sinne ulkomailta sekä muualta Suomesta. Yli 70 prosenttia pääkaupunkiseudulle muuttaneista on ulkomaalaistaustaisia. (Tilastokeskus. Muuttoliike. 2019. Pääkaupunkiseudun kokonaisnettomuutto suurin ainakin 50 vuoteen.) Muuttamiselle voi olla eri syitä. Työperäinen muuttaminen voi olla yksi niistä. Uskomme myös siihen, että palvelujen saatavuus omalla äidinkielellä sekä

mahdollisuudet saada laajempaa äidinkielen verkostoa vaikuttavat vierasta kieltä puhuvien perheiden muuttopäätökseen.

Opinnäytetyön prosessin aikana pohdimme, miten olisi mahdollista tasoittaa tilannetta ja lisätä maahanmuuttajien viihtyvyyttä muualla kuin pääkaupunkiseudulla. Kysymys on laaja ja voisi olla jonkin toisen opinnäytetyön aihe. Uskomme kuitenkin, että keinona tähän voisi olla ammattilaisten tietämyksen lisääminen monikulttuurisuuteen liittyvistä aiheista ja näin ennakkoluulojen vähentäminen.

Opinnäytetyön yhteydessä toteutetun kyselyn kautta nousi esiin, että joissakin päiväkodeissa edelleen kielletään lapsia puhumasta omaa äidinkieltään. Opinnäytetyömme aikana emme voineet saada vastausta siihen, kuinka laajasta ilmiöstä on kyse. Aihe on kuitenkin mielestämme tärkeä ja vaikuttaa suoraan lasten viihtyvyyteen päiväkodissa ja vanhempien tyytyväisyyteen varhaiskasvatuksen toimintaan.

LÄHTEET

- Bergroth, M. (2016). Kaksikielisten lasten kielipoliittinen toimijuus päiväkodissa ja kotona. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*. Saatavilla 10.2.2020 <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/51697/kaksikielistenlastenkielipoliittinentoimijuuspaivakodissajakotona.pdf?sequence=1>
- Bursa, A., Protasova, E. & Viimaranta, H. (2017). Semeinaja jazikovaja politika i dvujazichnoe obrazovanie. Teoksessa E. Protasova (toim.), *Mnogojazychie i sreda* (s. 8–45). Berlin: Retorika.
- del Angel, T. (2015). *Äidinkielenä kaksikielisyys. Kaksikulttuuristen perheiden näkökulmaa kaksikielisyteen*. Duo kahden kulttuurin perheille. Saatavilla 16.10.2020 <http://pdf.duoduo.fi/kaksikielisyys-julkaisu.pdf>
- Eerola-Pennanen, P. (2017). Kulttuurinen moninaisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 236–249). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Gyekye, M. & Ruponen, U.-M. (2018). Suomi toisena kielenä: oppimisen haasteet, ohjaus ja pedagoginen toiminta. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.), *Varhaiserityiskasvatus* (s. 339–360). Keuruu: PS-kustannus.
- Halme, K. & Vataja, A. (2011). *Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus*. Helsinki: Tammi.
- Halme, K. (2010). Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa M. Nurmilaakso & A.-L. Välimäki (toim.), *Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Opas 13 (s. 86–102). Helsinki: Terveyden ja hyvinvointiin laitos.
- Hassinen, S. (2005). *Lapsesta kasvaa kaksikielinen*. Helsinki: Finn Lectura.
- Hautaniemi, K. (2017). Varhainen vuorovaikutus. Opas isälle. (Opinnäytetyö, Vaasan ammattikorkeakoulu, Sosiaali- ja terveysala). Saatavilla 22.8.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141180/katariina_hautaniemi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Helenius, A. & Lummelahti, L. (2018). *Varhaiskasvatus. Perusteita*. Helsinki: Books on Demand.
- Hotanen, N. (2016). "Odin, Dva, Tri, Ulos!" –Venäjän ja suomen kielen kehityksen tukeminen suomalais-venäläisessä päiväkodissa Miska-talossa. (Opinnäytetyö (AMK), Turun yliopisto, Sosiaalialan koulutusohjelma Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö). Saatavilla 19.2.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117121/Hotanen_Natalia.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hyvärinen, R. (2005). Millainen on toimiva potilasohje? *Duodecim* 121, 1769–1773. Saatavilla 14.8.2020. <http://www.ebmguidelines.com/xmedia/duo/duo95167.pdf>
- Immonen, H. (2010). Kyselytutkimus tietojenkäsittelyn alumneille. (Opinnäytetyö (TAMK), Tampereen ammattikorkeakoulu, Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma, Proakatemia). Saatavilla 20.11.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/21126/immonen_heidi.pdf?sequence=1
- Jansson-Verkasalo, E. & Guttorm, T. (2010). Varhainen kielen kehitys ja sen ennusmerkit. Teoksessa P. Korpilahti, O. Aaltonen & M. Laine (toim.), *Kieli ja Aivot* (s. 182–188). Turun yliopisto.
- Järvinen, P. & Järvinen, A. (2011). *Tutkimustyön metodeista*. Tampere: Opinpa-jan kirja.
- Kananen, J. (2014). *Verkkotutkimus opinnäytetyönä. Laadullisen ja määrällisen verkkotutkimuksen opas*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kanerva, K. (2018). Muista tämä, kun asioit venäläisten kanssa: "He eivät pidä mielistelystä". *Seura*. Saatavilla 29.8.2020 <https://seura.fi/asiat/ajankohtaista/muista-tama-kun-asioit-venalaisten-kanssa-he-eivat-pida-mielistelysta/>
- Kanninen, K. & Sigfrids, A. (2012). *Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin*. Juväskylä: PS-kustannus.
- Kivijärvi, T. (2017). Vieras- ja monikielisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa E. Hujala, L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 250–262). Jyväskylä: PS-kustannus.

- Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (2017). *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Tampere: Vastapaino.
- Koivunen, P.- L. (2009). Hyvä päivähoito: työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Koskinen, K. (2019). Sbalansirovannoe i nesbalansirovannoje duvajazychie (na materialah anket i interviju s ruskोजazychnymi roditeljami v Finljandii). Teoksessa J. Menshikova & E. Protasova, *Mnogoјazychie i obrasovanie* (s. 123–133). Germanija: Retorika.
- Malinen, H. (2019). *Anna lapselle ääni. Kieli- ja kulttuuritietoisuuden voima kasvatuksessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto (2012). Lapsi eri ikävuosina. 5–6 v. *Puuhapsika, touhutyttö*. Helsinki
- Menetelmätietovaranto. KvantiMOTV. Postikyselyaineisto. Saatavilla 5.5.2020
<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/postikysely/postikysely.html>
- Menetelmätietovaranto. KvantiMOTV. Tutkimusprosessi. Saatavilla 29.4.2020
<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/tutkimus/prosessi.html>
- Nieminen, A. (2016). Määrällisen tutkimusmenetelmän perusteet. Opetusmoniste. Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Nurmilaakso, M. & Välimäki, A.-L. (2011). Saatteeksi. Teoksessa M. Nurmilaakso & A.-L. Välimäki (toim.), *Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa* (s. 5–8). Opas 13. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Opetushallitus (2016). *Oma kieli – oma mieli. Oppilaan oma äidinkieli*. Helsinki
- Opetushallitus (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018*. Saatavilla 12.7.2020
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Pihlaja, P. (2018). Ryhmä erilaisten lasten kasvun paikkana. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.), *Varhaiserityiskasvatus* (s. 69–93). Keuruu: PS-kustannus.

- Pirskanen, A. (4.10.2012). Suomessa asuvat venäläiset pitävät kohua liioiteltuna. *Yle. Uutiset*. Saatavilla 29.8.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-6321786>
- Porin kaupunki (2019). Porin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Saatavilla 15.8.2020
https://www.pori.fi/sites/default/files/atoms/files/vasu2019_pori.pdf
- Porin kaupunki. Kasvun ja oppimisen tuki. Saatavilla 21.10.2020
<https://www.pori.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/kasvun-ja-oppimisen-tuki>
- Rakkolainen-Sossa, S. (2016). Kasvatuskumppanuuden hengessä – Kansainväliset perheet ja varhaiskasvatus monikielisten lasten kehitystä tukemassa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*. Saatavilla 10.2.2020.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/50858/kasvatuskumppanuuden-hengessa-kansainvaliset-perheet-ja-varhaiskasvatus-monikielisten-lasten-kehitysta-tukemassa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Silven, M. (2010). Kaksikielisyys ja kielihäiriöt. Teoksessa P. Korpilahti, O. Aaltonen & M. Laine (toim.), *Kieli ja Aivot* (s. 168–176). Turun yliopisto.
- Stähle, A (2015). Sähköisten tiedonkeruuohjelmistojen vertailu. (Opinnäytetyö (AMK), Laurea-ammattikorkeakoulu, Tietojenkäsittelyn koulutusohjelma). Saatavilla 18.10.2020
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/95137/Opinnaytetyo_Arttu_Stahle.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Suomi ulkomailla. Venäjä. Suomi. Ulkoministeriö selvitti: Valtaosa venäläisistä suhtautuu Suomeen myönteisesti (12.9.2019). Saatavilla 29.8.2020
https://finlandabroad.fi/web/rus/ajankohtaista/-/asset_publisher/TV8iYvdcF3tq/content/ulkoministerio-selvitti-valtaosa-venalaisista-suhtautuu-suomeen-myonteisesti/35732
- Teiss, K. (2007). Varhaislapsuuden merkitys oman äidinkielen ylläpitämisessä ja kaksikieliseksi kehittymisessä. Teoksessa S. Latomaa (toim.), *Oma kieli kullaan kallis. Opas oman äidinkielen opetukseen* (s. 16-25). Helsinki: Opetushallitus. Saatavilla 3.10.2020

<http://www.duoduo.fi/uploads/1/6/8/8/16885322/kir-oma-kieli-kullan-kallis.pdf>

- Tikka-Uguccioni, J. (2016). Monikulttuurinen varhaiskasvatusympäristö: "kasvetaan kahden kulttuurin kansalaisiksi" (Varhaiskasvatustieteen pro gradu –tutkielma, Jyväskylän yliopisto, varhaiskasvatuksen laitos). Saatavilla 10.1.2020
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/49035/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201603091802.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Tilastokeskus. Maahanmuuttajat väestössä. Vieraskieliset. Saatavilla 16.10.2020 <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/vieraskieliset.html>
- Tilastokeskus. Muuttoliike. (2019). Pääkaupunkiseudun kokonaisnettomuutto suurin ainakin 50 vuoteen. Saatavilla 20.10.2020
https://www.stat.fi/til/muutl/2019/muutl_2019_2020-05-14_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. Perheet. (2017). Vuosikatsaus. 2. Viisi prosenttia perheistä kokonaan vieraskielisiä. Saatavilla 12.2.2020
http://www.stat.fi/til/perh/2017/02/perh_2017_02_2018-12-05_kat_002_fi.html
- Torkkola, S, Heikkinen, H. & Tiainen, S. (2002). *Potilasohjeet ymmärrettäviksi. Opas potilasohjeiden tekijöille*. Tampere: Taimi.
- Valyavko, S., M. & Zhokina, P., A. (2017). Samoozenka detei starshego doshkolnogo vozrasta s billingvizmom. Sistemnaja psihologia i soziologiya 2(22), 24–30.
- Vantaa. Varhaiskasvatus ja koulutus. Esitteet ja oppaat. Kieli- ja kulttuurisen varhaiskasvatuksen käsikirja (2018). Saatavilla 3.10.2020
https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/139821_UUSIN_2018_Kieku_kasikirja.pdf
- Webropol.fi. Tuotteemme. Webropol online -kyselytutkimustyökalu – Kerää vastauksia, joilla on merkitystä. Saatavilla 18.10.2020
<https://webropol.fi/tuotteemme/>

LIITE 1: SAATEKIRJE VANHEMMILLE

Уважаемые родители,

Мы являемся студентами-социологами Университета прикладных наук Диакония (Diak). Тема нашей дипломной работы - развитие родного языка у русскоязычных детей дошкольного возраста. В контексте дипломной работы и в сотрудничестве с дошкольным образованием г. Пори мы проводим в детских садах опрос русскоговорящих родителей.

На основе опросника мы составим буклет для родителей на русском языке. В буклете мы расскажем о поддержке и развитии родного языка, а также поднимем темы дошкольного образования в Финляндии, интересующие вас родителей.

Ваши ответы являются конфиденциальной информацией и будут использованы **только нами** в рамках дипломной работы. После обработки полученных ответов ваши анкеты будут ликвидированы.

Персонал садика является только посредником в передаче и сборе ваших анкет. За любой дополнительной информацией, пожалуйста, обращайтесь к нам.

Просим вас ответить на опросник до конца марта.

Опросник на русском и финском языках прилагаются.

С наилучшими пожеланиями,

Яна Херрала

и Ирма Ряйня

Студенты социологи / Диакония

LIITE 2: KYSELY VANHEMMILLE SUOMEKSI

1. Kuinka tyytyväisiä olette päiväkotien toiminnasta Porissa?

erittäin tyytymätön	tyytymätön	en osa sanoa	tyytyväinen	erittäin tyytyväinen

2. Mitkä asiat mielestänne toimivat päiväkodissanne hyvin ja missä asioissa toivotte muutosta?

Miten arvioitte kuinka hyvin seuraavat asiat toimivat päiväkodissanne?
5 -erittäin hyvin, 1 - erittäin huonosti

	☺	☹
vanhempien ja henkilökunnan välinen yhteistyö		
lapsen oman äidinkielen tukeminen		
lapsen suomen kielen kehityksen tukeminen		
lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen päiväkodin toiminnassa		
Henkilökunta rohkaisee lasta äidinkielen käytössä		

Muut positiiviset asiat _____

Missä muissa asioissa tarvitaan kehitystä: _____

3. Miten suhtaudutte lapsen oman äidinkielen kehittämiseen ja tukemiseen?

ei ole yhtään tärkeää	ei ole kovin tärkeää	en osa sanoa	on tärkeää	on erittäin tärkeää

4. Jos tuette omien lasten äidinkieltä kotona, niin miten?

Saatteko tällä hetkellä tukea lapsen äidinkielen kehityksessä päiväkodin henkilökunnalta? Jos kyllä, niin millaista? _____

5. Onko henkilökunta kieltänyt lasta puhumasta omaa äidinkieltään päiväkodissa?

- Kyllä
- En osa sanoa
- Ei

6. Missä toivotte saavan tukea äidinkielen tukemisessa varhaiskasvatuksen henkilökunnalta? _____

8. Mitkä asiat varhaiskasvatuksessa ja päiväkodin toiminnassa teitä kiinnostaa eniten? Mistä haluaisitte saada lisää tietoa?

LIITE 3: WEBROPOL-KYSELY VANHEMMILLE VENÄJÄKSI

Опрос родителей русскоязычных детей г.Пори

Сколько детей в Вашей семье посещает садик?

В какой садик ходит ваш ребёнок?

Taikurihattu

Lounatuuli

Väinölä

Muu

Насколько вы довольны деятельностью детского сада?

1 2 3 4 5

Совсем не довольны Очень довольны

Как вы оцениваете деятельность садика по пятибальной шкале по нижеперечисленным критериям?

	1	2	3	4	5
1. Сотрудничество родителей и персонала садика	☐	☐	☐	☐	☐
2. Поддержка родного языка ребенка	☐	☐	☐	☐	☐
3. Поддержка развития финского языка у ребенка	☐	☐	☐	☐	☐
4. Принятие во внимание индивидуальных особенностей и потребностей ребёнка в повседневной деятельности садика	☐	☐	☐	☐	☐
5. Проявление интереса со стороны персонала к родному языку ребёнка	☐	☐	☐	☐	☐

О каких позитивных аспектах в деятельности садика вы хотели бы упомянуть?

Какие аспекты в деятельности садика нуждаются в улучшении?

Как вы относитесь к развитию и поддержке родного языка вашего ребенка?

1 2 3 4 5

Это совершенно не важно Это очень важно для ребёнка

Если вы поддерживаете родной язык своих детей дома, то каким образом?

Получаете ли вы в настоящее время поддержку от сотрудников детского сада в вопросах развития родного языка вашего ребенка?

- Да
 Нет

Каким образом персонал садика поддерживает вас в развитие родного языка ребёнка?

Запрещал ли персонал садика ребёнку говорить на родном языке в садике

- Да
- Не знаю
- Нет

При каких обстоятельствах персонал садика запрещал ребёнку говорить на родном языке?

В каких вопросах, касающихся развития родного языка у ребёнка, вы бы хотели получать больше поддержки персонала?

Что вас больше всего интересует в дошкольном образовании и в работе детского сада? О чем вы хотели бы получить больше информации?

LIITE 4: VENÄJÄN KIELEN OPETTAJAN PALAUTE OPPAASTA

“Я считаю этот буклет очень полезным для родителей, ведь большинство родителей до сих пор сомневаются на каком языке надо говорить со своим ребенком, живя за границей. Многие родители не знают, как сохранить язык, даже если сами очень стремятся к этому. Родители, действительно, нуждаются в поддержке в этом вопросе.

Я бы еще добавила пункт, в котором указала, что выученный в детстве русский язык усваивается на всю жизнь. Если русский язык не усвоен в детстве, в дальнейшем его будет не так просто выучить, и он уже никогда не достигнет уровня родного языка, то есть навсегда останется иностранным для ребенка. В детстве языки усваиваются иным способом, в дальнейшем эта способность утрачивается и на изучение языков люди тратят годы и десятилетия. Не стоит ли именно сейчас, в детстве, приложить усилия, которые окупятся в будущем.”

Кристина Коскинен

LIITE 5: OPAS VENÄJÄNKIELISILLE VANHEMMILLE SUOMEKSI

PORI**Diak**

ÄIDINKIELEN TUKEMISEN TÄRKEYS LAPSEN KEHITYKSESSÄ

OPAS VANHEMMILLE

Hyvät vanhemmat!

Kieli on arvokas lahja, jonka voitte antaa lapsellenne. Sen siirtäminen sukupolvesta toiselle on äärimmäisen tärkeää, koska kielen mukaan me säilytämme yhteyden sekä edellisiin että tuleviin polviin.

Kädessänne on opas, jonka tavoitteena on vanhempien tukeminen lapsen äidinkielen kehittämisessä varhaiskasvatusiässä. Käsitlemme lapsen äidinkielen tukemisen tärkeyttä ja siihen liittyviä haasteita. Puhumme lapsen tuesta, integroidun ryhmän tarkoituksesta ja tehtävistä sekä esittelemme vanhempien oikeuksia ja velvollisuuksia varhaiskasvatuksessa. Lopussa tarjoamme linkkejä hyödylliseen materiaaliin ja muihin lähteisiin.

Tämä esite on osa meidän opinnäytetyömme, jota teemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa (DIAK). Oppaan suunnittelu- ja toteutusvaiheessa teimme yhteistyötä varhaiskasvatustyöryhmän edustajien kanssa.

Toivotamme teille miellyttäviä lukuhetkiä!

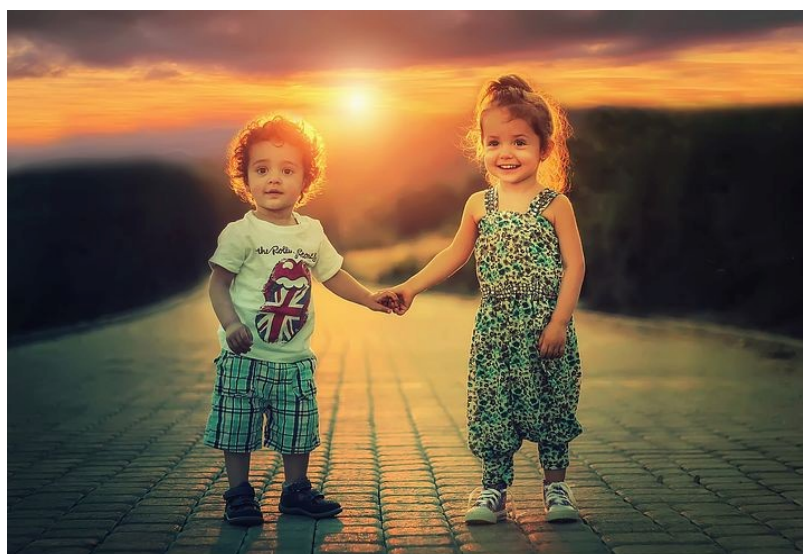
ONKO LAPSELLE HYÖTYÄ VENÄJÄN KIELEN OSAAMISESTA SUOMESSA?

- Ehdottomasti! Äidinkielen avulla lapset oppivat oman kulttuurin perinteet ja arvot. Äidinkieli vaikuttaa lasten ja vanhempien vuorovaikutukseen sekä ylläpitää yhteyttä toisessa maassa asuvien sukulaisten ja ystävien kanssa.
- Lapsilla voi olla kaksi tai useampikin äidinkieli. Oma äidinkieli on tunteiden ja ajattelun kieli, se on avain sosiaalisiin suhteisiin ja merkittävä identiteetin osa.
- Monikielisyys on rikkaus ja erityinen lahja, jonka vanhemmat voivat antaa lapsilleen. Nykyaikana monipuolinen kielitaito sekä kulttuurintuntemus ovat etuja opiskelu- ja työpaikan hakemisessa.
- Äidinkielen osaaminen nopeuttaa lapsen muiden kielten oppimista ja auttaa muodostamaan kielivarannon, jota lapsi käyttää eri tilanteissa.
- Nuoremmilla lapsilla on kaikista parhaimmat mahdollisuudet oppia täydellisesti useampi kieli, mutta he tarvitsevat monipuolista tukea eri tahoilta (esim. vanhemmat, varhaiskasvatus, esiopetus, koulu).
- Lapsen ensimmäiset kaksi elinvuotta ovat kielen kehityksen näkökulmasta tärkeässä asemassa. Jos tässä iässä lasta ympäröivä kieli vaihtuu, niin ilman riittävää tukea hän saattaa unohtaa äidinkieltensä.

KAKSIKIELISTEN LASTEN KIELEN KEHITYKSEN ERIKOISPIIRTEET

- Monikieliset ja kaksikieliset lapset oppivat kieltä peräkkäin tai rinnakkain samanaikaisesti. Suurin osa lapsista oppii toisen kielen vasta päiväkodissa.
- Alkuvaihetta kielen oppimisessa kutsutaan hiljaiseksi kaudeksi, jonka aikana lapsi kuuntelee ja harjoittelee kieltä mielessä, muttei vielä puhu. Lapsi saattaa sekoittaa kieliä keskenään ja puhua muille päiväkodissa omaa äidinkieltään. Hiljainen kausi voi kestää lapsen luonteenpiirteiden mukaan jopa vuoden. Teidän ei tarvitse huolestua liikaa. Vähitellen lapsi alkaa puhua uutta kieltä ja pystyy kommunikoimaan muiden kanssa. Jos lapsen kehitys kuitenkin herättää huolta, älkää epäröikö kysyä neuvoa asiantuntijalta.
- Positiivinen ja kannustava ilmapiiri tukee lapsen kielen kehitystä. Samalla on hyvä muistaa, että äidinkieli luo pohjaa muiden kielten oppimiseen.
- Lapsille myös saattaa tulla vaikeuksia oman äidinkielen oppimisessa ja puhumisessa. Esimerkiksi venäjän kielessä on joitakin konsonantteja, jotka suomesta puuttuvat, kuten š, ž, tš ja štš ja joiden ääntämys on jopa haasteellista. Joskus voi olla vaikeata lausua s tai z, sekä k, g, h, v. Silloin lapsi tarvitsee oman äidinkielen puheterapeutin apua.
- Lapsen täytyy kuunnella puhetta sekä nähdä miten aikuiset lausuvat sanat. Siksi on tärkeää puhua paljon lapsen syntymästä asti. (Huom.! Katsoessa piirrettyjä lapsi ei voi oppia oikeanlaista lausumistekniikkaa.)

KAKSIKIELISYYDEN MYÖNTEISET JA KIELTEISET VAIKUTUKSEN LAPSEN KEHITYKSEEN

Kaksikielisyys voi toimia sekä voimavarana ja resurssina että syrjäytymisen vahvistamisena.

Teidän suhtautumisenne omaan äidinkieleen on tärkeää. Lapsenne nopeasti huomaa, jos teitä hävettää äidinkielellä puhuminen julkisilla paikoilla.

- ★ Kaksikieliset lapset helposti oppivat uusia vieraita kieliä
- ★ Kaksikielisyys vaikuttaa myös positiivisesti lapsen älylliseen kehitykseen, maailmankäsitykseen ja toisiin ihmisiin suhtautumiseen
- ★ Kaksikielisellä lapsella ajattelukyky on joustavampi ja lapset saavuttavat parempia tuloksia testeissä
- ★ Kielet täydentävät ja rikastuttavat toisiaan.

Kielten kehitysprosessin aikana lapsella voi esiintyä seuraavia haasteita:

- **Lapsi saattaa sekoittaa kieliä keskenään.** Se on yleistä alkuvaiheessa, eikä tästä asiasta tarvitse huolestua liikaa. Voitte toistaa suomenkielisen puheen tai sanan venäjäksi tai lempeästi ohjata lasta toistamaan lause kokonaan venäjäksi.

- **Lapsi kieltäytyy puhumasta omaa äidinkieltään.** Ei saa suuttua tai rangaista lasta asiasta. Voitte esittää olevanne ymmärtämättä lapsen suomenkielistä puhetta ja pyytää lasta toistamaan asian venäjäksi.

- Jos ei kiinnitetä riittävää huomiota molempien kielten kehitykseen, on olemassa riski, että **lapsi ei omaksu täydellisesti kumpaakaan kieltä.** Tärkeä sääntö kaksikielisyys onnistumiseen on puhua lapselle heti syntymästä asti omaa äidinkieltä. Silloin lapsi yhdistää kielen tiettyyn aikuiseen. (Esim. ●Isä on suomalainen ja äiti on venäläinen - molemmat puhuvat lapsen kanssa omaa äidinkieltä. ●Perhe on täysin venäjänkielinen - kotona puhutaan venäjää ja päiväkodissa suomea).

KEINOT JA MENETELMÄT LAPSEN ÄIDIKIELEN KEHITYKSEN TUKEMISESSA

- Lue ja keskustele siitä, mitä oli luettu; pyydä lasta kertomaan omin sanoin kuullun ja luetun tekstin
- Kuuntele lapsen kanssa äänikirjat äidinkielellä
- Laula äidinkielellä
- Lue ja opettele ulkoa runoja, riimejä ja loruja
- Osallistu lapsen kanssa venäjänkielisiin kerhoihin
- Keskustele omalla äidinkielellä mahdollisimman monien ihmisten kanssa (myös kodin ulkopuolella)
- Keskustele lapsen kanssa eri tilanteissa niin, että lapsen sanasto laajenee ja syvenee. Käy mahdollisuuksien mukaan erilaisissa paikoissa tutkien ja kommentoiden yksityiskohtaisesti ympäristöä (esim. metsässä, puistossa, kaupassa, museossa, kirjastossa, markkinoilla ym.)
- Käytä erilaisia puhetyylejä, kerro kaikesta mitä tiedät, näet, tunnet, kysymällä lapsesi mielipidettä
- Katso äidinkielisiä TV-ohjelmia ja sarjakuvia
- Matkusta venäjänkielisiin maihin
- Molempien kielten kehittämiseksi tasapainoisemmin on hyvä keskustella samoista aiheista tai lukea samoja kirjoja molemmilla kielillä (tässä asiassa voi tehdä päiväkodin kanssa yhteistyötä). Muista kuitenkin, että sinun täytyy lukea lapselle vain omalla äidinkielellä.

TIEDOKSI: Kaupunkikirjastosta löytyy kirjallisuutta omalla äidinkielellä!

HUOM! Lasten äidinkielen kehittämisen lisäksi vanhempien on tärkeää kehittää ja ylläpitää myös omaa äidinkieltään.

VARHAISKASVATUKSEN ROOLI LASTEN ÄIDINKIELEN TUKEMISESSA

”Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä.”

(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet)

Varhaiskasvatus ja esiopetus auttavat lasta ymmärtämään monikielisyyttä ja kulttuuria. Onnistunut kaksikielisyys saavutetaan vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteistyöllä.

Varhaiskasvatuksessa lapsi saa ensisijaista tukea suomen kielen oppimisessa.

Kielireppu -lomakkeen avulla päiväkodin henkilökunta seuraa ja arvioi lapsen suomen kielen kehitystä ja muokkaa oppimisympäristöä lapsen kielitason ja tarpeiden mukaan. Samaa lomaketta hyödynnetään silloin, kun varhaiskasvatus tekee yhteistyötä esimerkiksi neuvolan, koulun, puheterapeutin, perheneuvolan ja erityisopettajien kanssa.

Vastuu lapsen äidinkielen oppimisessa on ensisijaisesti vanhemmilla. Tarvittaessa voidaan hakea neuvoa ja tukea varhaiskasvatuksen ammattilaisilta.

Päiväkodin tuki ja henkilökunnan aito kiinnostus ja innostus lapsen äidinkielestä inspiroivat ja kannustavat lasta sekä perhettä. Lisäksi se luo ryhmään myönteistä ilmapiiriä kaksikielisiä lapsia kohtaan.

Lapsella on oikeus puhua omaa äidinkieltään päiväkodissa! Hetkittäin opettaja voi ohjata lasta puhumaan vain suomea opetustilanteessa. Tavoitteena on silloin lapsen suomen kielen kehittyminen, ja siinä otetaan huomioon hänen suomen kielen osaamisensa taso. Joskus myös opettaja ohjaa lapset leikkeihin niin, että leikkikavereina ovat suomenkieliset lapset. Silloin saadaan suomen kielelle altistumista enemmän.

MITÄ TARKOITTAÄ INTEGROITU ERITYISRYHMÄ VARHAISKASVATUKSESSA JA PITÄÄKÖ SITÄ PELÄTÄ?

Kaikki lapset ovat ainutlaatuisia persoonia. Jokainen tarvitsee yksilöllistä lähestymistä.

Lapsella voi olla vaikeuksia fyysisessä kehityksessä, motoriikassa, tarkkaavaisuudessa, kielen kehityksessä tai kommunikaatiossa. Hän voi tarvita lisää tukea sosiaalisessa tai emotionaalisessa

kehityksessä ja oppimisessa. Toisilla lapsilla voi olla myös vammaisuuteen tai krooniseen sairauteen liittyviä haasteita.

Varhaiskasvatuksen henkilökunta käyttää erilaisia tukimuotoja lasten kasvatuksessa. Esimerkiksi päiväkodissa lapsiryhmä voidaan jakaa pienryhmiksi, lasten kanssa kommunikaation tueksi käytetään usein kuvia, ryhmässä voi toimia ryhmävastustaja. Erityistä tukea tarvitsevalle lapsella voi olla henkilökohtainen avustaja päivähoidon aikana.

Jos huomataan, että näiden tukimuotojen lisäksi lapsi tarvitsee lisää apua, on lapsen edun mukaista järjestää hänelle varhaiskasvatusta integroidussa ryhmässä. Se antaa mahdollisuudet kohdella jokaista lasta yksilöllisemmin.

- Integroitu ryhmä on tarkoitettu lapsille, jotka tarvitsevat erilaista tukea. Ryhmässä on yleensä 12 lasta iältään 3–6 vuotta, joista 5 lasta tarvitsee erityistä tukea.
- Ryhmän tehtävänä on vastata lapsen yksilöllisiin, kuntoutuksellisiin ja kehityksellisiin tarpeisiin.
- Ryhmätoiminta perustuu lapsen vahvuuksiin ja positiivisiin puoliin sekä yhteistyöhön vanhempien ja erilaisten kuntouttavien tahojen kanssa. Erityistä tukea tarvitsevalle lapselle laaditaan erityisen tuen suunnitelma.
- Integroidun ryhmän tavoitteena on, että kaikki lapset kokevat onnistumisen iloa turvallisessa ympäristössä.
- Ryhmässä käytetään tukiviittomia ja kuvia kommunikaation tukena. Lapsen päivä jäsennetään kuvien avulla (ennustettava arkipäivä).
- Ryhmän toiminnasta vastaavat erityislastentarhanopettaja sekä varhaiskasvatuksen opettaja yhteistyössä hoitajan ja ryhmävastustajan kanssa
- Päiväkoti- ja esiopetuksen lisäksi ryhmässä toteutetaan erilaisia kuntouttavia menetelmiä pienissä ryhmissä (1-6 lasta) lapsen tarpeiden mukaan. Näitä menetelmiä ovat muun muassa kielelliset ja liikunnalliset harjoitusohjelmat (suujumppa), vuorovaikutusleikkiryhmät, emotionaalisten taitojen kehittäminen ja satuhieronta.

VANHEMPIEN OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET VARHAISKASVATUKSESSA JA ESIOPETUKSESSA

Kaikilla Suomessa asuvilla lapsilla on **oikeus varhaiskasvatukseen**. Kun suunnitellaan, järjestetään tai toteutetaan varhaiskasvatuksen toimintaa, ensisijaisesti otetaan huomioon **lapsen etu**. Kaikilla lapsilla on **oikeus saada tukea**, jos siitä nähdään olevan hyötyä lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille.

Varhaiskasvatusta ohjaa varhaiskasvatuslaki. Esiopetusta ohjaa perusopetuslaki. Kaikki varhaiskasvatuksen tuet kuuluvat myös esikouluun.

Teillä on oikeus saada tukea ja opastusta varhaiskasvatuksen henkilökunnalta teitä askarruttavissa kysymyksissä, jotka liittyvät omaan lapseenne ja suomalaiseseen varhaiskasvatukseen. Onnistunut varhaiskasvatus tapahtuu yhteistyössä vanhempien kanssa. Te voitte avoimesti kertoa omista lapsen kasvatukseen liittyvistä toiveistanne ja huolistanne.

Vanhemmilla **on velvollisuus ilmoittaa ajoissa lapsen hoitoajat ja poissaolot**. Tätä tietoa tarvitaan, kun suunnitellaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan määrä sekä tilataan lapsille ruoat. Pahimmassa tapauksessa (jos ei ole tehnyt varausta), lapsi ei saa varhaiskasvatusta omassa päiväkodissa sinä päivänä.

LÄHTEET

- Koskinen, K. (2019) Sbalansirovanoe i nesbalansirovanoe dvujazychie (na materialah anket i interviju s ruskोजazychnymi roditeljami v Finljandii). Teoksessa J. Menshikova, E. Protasova, Mnogojazychie i obrazovanie (s. 123–133). Germanija: Retorika.
- Bursa, A., Protasova, E. & Viimaranta, H. (2017) Semeinaja jazikovaja politika i dvujazichnoe obrazovanie. Teoksessa E. Protasova. Mnogojazychie i sreda (s.8-45). Berlin. Retorika.
- Halme, K. & Vataja, A. (2011). Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.
- Halme, Katjamaria 2010. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa Nurmilaako & Välimäki (toim.) Lapsi ja kieli. Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Opas 13. Helsinki: Terveiden ja hyvinvointiin laitos, 86–102.
- Porin kaupunki. Kasvun ja oppimisen tuki. Saatavilla <https://www.pori.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/kasvun-ja-oppimisen-tuki>

Oppaan tekijät: Irma Räinen ja Yana Herrala

yhteistyössä Porin kaupungin S2 -opettajan ja varhaiskasvatuksen palvelu-
taavan kanssa

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Porin kampus

Kuvat: <https://pixabay.com/>

Pori, 2020v.

LIITE 6: OPAS VENÄJÄNKIELISILLE VANHEMMILLE VENÄJÄKSI

ЗНАЧЕНИЕ РОДНОГО ЯЗЫКА В РАЗВИТИИ РЕБЕНКА

ШПАРГАЛКА ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ

 PORI

Diak

Берегите наш язык, наш прекрасный русский язык — это клад, это достояние, переданное нам нашими предшественниками! Обращайтесь почтительно с этим могущественным орудием; в руках умелых оно в состоянии совершать чудеса.

И. С. Тургенев

Уважаемые родители!

Язык — это бесценный дар, который вы можете передать своему ребёнку. Его нельзя терять, ведь вместе с языком сохраняется связь между поколениями, как прошлыми, так и будущими.

В ваших руках находится брошюра, целью которой является поддержка русскоязычных родителей в вопросах развития родного языка у детей дошкольного возраста. В данной брошюре мы рассмотрим основные трудности, связанные со становлением и развитием родного языка ребенка. Также мы расскажем, как можно помочь ребёнку сохранить родной язык, о значении и задачах интегрированной группы, и ознакомим с правами и обязанностями родителей в дошкольном образовании. В конце брошюры вы найдёте ссылки на дополнительный материал по данной теме.

Данная брошюра является частью дипломной работы, которую мы осуществляем в ДИАК. Брошюра разработана совместно с представителями дошкольного образования г. Пори.

Желаем вам приятного чтения!

Язык — это история народа. Язык — это путь цивилизации и культуры. Поэтому-то изучение и сбережение русского языка является не праздным занятием от нечего делать, но насущной необходимостью.

А. Курфин

НУЖЕН ЛИ РЕБЁНКУ РУССКИЙ В ФИНЛЯНДИИ?

- Да! С помощью родного языка дети познают традиции и ценности своей культуры. Родной язык влияет на взаимодействие между детьми и родителями и помогает поддерживать связь с родственниками и друзьями, живущими в другой стране.
- У ребёнка может быть несколько родных языков. Родной язык — это язык эмоций и мышления, это ключ к социальным отношениям и важная часть самоопределения.
- Многоязычие — это богатство и особый дар, который родители могут дать своим детям. В настоящее время знание нескольких языков является преимуществом при поступлении в учебные заведения и приёме на работу.
- Знание родного языка положительно влияет на изучение ребёнком других языков и помогает сформировать богатый словарный запас.
- Детям дошкольного возраста легче выучить в совершенстве несколько языков. Это возможно лишь при многосторонней поддержке семьи, дошкольного образования и школы.
- Первые два года жизни ребёнка важны с точки зрения языкового развития. Если в этом возрасте язык, окружающий ребёнка, изменится, то без достаточной языковой поддержки ребёнок может забыть свой родной язык.

Обращаться с языком кое-как — значит и мыслить кое-как: неточно, приблизительно, неверно.

(А. Н. Толстой).

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ЯЗЫКА У ДЕТЕЙ-БИЛИНГВОВ

- Двужычные и многоязычные дети осваивают языки одновременно или по-очереди. Большинство двуязычных детей в Финляндии начинают говорить по-фински только в садике.
- Свободному общению на втором языке предшествует “период молчания”, когда ребёнок слушает и мысленно формирует фразы, но ещё не говорит на финском. В начале ребёнок может путать языки и говорить по-русски с воспитателями. В зависимости от индивидуальных особенностей характера малыша этот период может продлиться от нескольких дней до года. В большинстве случаев нет причин для беспокойства. Дети со временем обязательно начинают говорить на новом языке. Если, всё-таки, Вас беспокоит речь и поведение ребёнка, то стоит проконсультироваться у специалиста.
- Спокойная и доброжелательная атмосфера поддерживает развитие речи ребенка. В то же время следует помнить, что родной язык создаёт основу для изучения других языков. Чем лучше малыш владеет родным языком, тем ему будет легче освоить новый.
- У ребёнка могут возникнуть трудности в освоении русского языка. Наиболее распространённые сложности бывают при произношении шипящих звуков (Ж, Ш, Ч, Щ), которые полностью отсутствуют в финском языке. Иногда трудности встречаются при произношении звуков «С, З», а также «Ц, К, Г, Х, В». В этих случаях может быть необходима помощь русскоязычного логопеда.
- Для правильной постановки произношения важно с рождения много разговаривать с ребёнком так, чтобы он видел **Вашу** артикуляцию. **ВНИМАНИЕ!** Мультфильмы не передают правильной артикуляции.

Лишь усвоив в возможном совершенстве первоначальный материал, то есть родной язык, мы в состоянии будем в возможном же совершенстве усвоить и язык иностранный, но не прежде.

Ф. М. Достоевский

БИЛИНГВИЗМ (ДВУЯЗЫЧИЕ): ПЛЮСЫ И МИНУСЫ

Двужычье может быть как дополнительным источником положительных эмоций, чувства радости, самоуважения, так и поводом для насмешек.

Важную роль играет Ваше отношение к родному языку. Стеснение и нежелание взрослых говорить по-русски на людях передаётся детям.

- Дети-билингвы легче овладевают новыми языками.
- Двужычье влияет позитивно на умственное развитие ребёнка, его мировоззрение и толерантное отношение к окружающим.
- Мышление детей-билингвов “гибче”, они достигают лучших результатов в тестах.
- Два языка взаимно обогащают и дополняют друг друга.

В процессе языкового развития ребенок может столкнуться со следующими проблемами:

- **Ребёнок смешивает языки во время разговора.** Не беспокойтесь! Это нормально на начальном этапе. Для скорейшего усвоения обоих языков и расширения словарного запаса, рекомендуем ненавязчиво повторять слова, сказанные на финском, по-русски и наоборот. Вы также можете мягко попросить ребенка полностью повторить фразу правильно.
- **Ребенок отказывается говорить на своем родном языке.** Не надо злиться или наказывать за это малыша. Вы можете в игровой форме притвориться, что не понимаете, когда он говорит по-фински и попросить повторить фразу на русском языке.
- Если не уделять достаточно внимания развитию обоих языков, то существует риск, что **ребёнок не овладеет в совершенстве ни одним из них.** Основное правило успешного развития обоих языков – с самого рождения всегда разговаривать с ребёнком только на ВАШЕМ родном языке. Конкретный язык у ребёнка должен ассоциироваться с конкретным человеком.

Пример: • папа финн, мама русская: каждый говорит с ребёнком только на своём языке. • семья полностью русскоязычная: дома говорят только по-русски, в садике - по-фински.

Язык – это брод через реку времени, он ведет нас к жилищу ушедших; но туда не сможет прийти тот, кто боится глубокой воды.

Владислав Маркович Иллич-Свитыч

СПОСОБЫ РАЗВИТИЯ И ПОДДЕРЖКИ РОДНОГО ЯЗЫКА

- Читайте и обсуждайте с ребенком прочитанное; просите его пересказывать своими словами текст.
- Слушайте с ребенком аудио-сказки.
- Пойте с ним на родном языке.
- Читайте, а также учите стихи и рифмы наизусть.
- Посещайте детские кружки на русском языке.
- Общайтесь как можно чаще на родном языке (также за пределами дома).
- Для расширения словарного запаса ребенка разговаривайте на разнообразные темы, проговаривая различные ситуации. Посещайте по возможности различные места, разглядывая и детально комментируя окружающее, например: музеи, выставки, библиотеки, экскурсии, ярмарки, театры, кинотеатры и т. п.
- Используйте разные стили речи, рассказывайте обо всем, что знаете, видите, чувствуете. Спрашивайте мнение ребенка, задавая открытые вопросы.
- Смотрите вместе с ребенком русскоязычные телепередачи и мультфильмы.
- Путешествуйте в русскоязычные страны.
- Для более сбалансированного развития языков полезно обсуждать темы или читать одинаковые книги на обоих языках. В этом случае можно прибегнуть к сотрудничеству с учреждениями дошкольного образования. Помните, что Вам нужно читать ребенку только на своем родном языке.

К СВЕДЕНИЮ: В городских библиотеках можно найти литературу на разных языках, в т.ч. на русском.

ВНИМАНИЕ! Русский язык надо развивать не только у детей, родителям также важно поддерживать и развивать свой язык.

"Роль дошкольного образования состоит в укреплении языковых навыков и способностей детей, а также в развитии языковой идентичности". (Основы дошкольного образования)

РОЛЬ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В РАЗВИТИИ РУССКОГО ЯЗЫКА

Дошкольное образование помогает ребенку осознать многообразие культур и языков окружающего его мира. Успешное двуязычие достигается за счет сотрудничества между родителями и дошкольным образованием.

В дошкольном образовании ребенок получает в первую очередь поддержку в изучении финского языка.

С помощью опроса «Языковой рюкзак» (Kielireppu), персонал дошкольного образования наблюдает и оценивает развитие финского языка ребенка и изменяет форму обучения в соответствии с языковым уровнем и потребностями ребенка. Та же форма опроса используется в случае сотрудничества учреждений дошкольного образования с поликлиникой, школой, логопедом, семейным психологом, специализированными учителями и учреждениями.

Основная ответственность за изучение родного языка ребенка лежит на родителях. При необходимости за советом и поддержкой можно обратиться к специалистам дошкольного образования.

Поддержка сотрудников детского сада, неподдельный интерес и энтузиазм персонала к родному языку ребенка вдохновляют и воодушевляют малыша и его семью. Кроме того, это создает в детской группе доброжелательную атмосферу по отношению к двуязычным детям.

Ребёнок имеет право говорить на родном языке в садике!

Иногда во время занятий для лучшего освоения финского языка воспитатель детского сада может попросить ребенка говорить только по-фински. При этом принимается во внимание уровень владения ребенком финским языком.

Все дети - уникальные личности. Каждому нужен индивидуальный подход.

ЧТО ТАКОЕ СПЕЦИАЛЬНАЯ ИНТЕГРИРОВАННАЯ ГРУППА (INTEGROITU ERITYISRYHMÄ) И НУЖНО ЛИ ЕЕ БОЯТЬСЯ?

Каждый ребёнок развивается в своём уникальном ритме. У него могут быть различные проблемы в физическом развитии, в моторике, во внимательности, в развитии языка или в общении. Ребенок может нуждаться в поддержке в социальном или эмоциональном развитии и в обучении. Некоторые дети также могут иметь проблемы, связанные с инвалидностью или хроническими заболеваниями.

В таких случаях в учреждениях дошкольного образования организуются различные формы поддержки развития ребенка.

Например, в детских садах группу детей можно разделить на небольшие подгруппы. Для поддержки общения с детьми часто используют картинки, а в группе может работать групповой или персональный помощник.

В случаях, когда вышеперечисленные виды поддержки являются недостаточными, и ребёнок всё ещё нуждается в дополнительной помощи, то **в его интересах** организуется дошкольное образование в специальной интегрированной группе. Это помогает подобрать к каждому ребёнку более индивидуальный подход.

- Интегрированная группа предназначена для детей, которые нуждаются в усиленной поддержке. В группе обычно 12 детей от 3 до 6 лет, из них 5 детей нуждаются в особой поддержке.
- Задачей группы является удовлетворение индивидуальных, реабилитационных потребностей в развитии ребенка.
- Занятия в группе строятся на основе сильных и положительных сторон ребенка, при тесном сотрудничестве с родителями, а также при участии различных органов по реабилитации. Для детей с особой поддержкой составляется индивидуальный план занятий.
- Цель интегрированной группы - помочь каждому ребёнку испытать радость от успехов в обучении в безопасном окружении.
- В группе для вербального общения используется язык жестов и картинки. Детей наглядно знакомят с планами на день, используя профессионально разработанные карточки. (предсказуемая повседневная жизнь).

- Ответственными за деятельность интегрированной группы являются специализированный воспитатель детского сада, а также воспитатель детского сада в сотрудничестве с младшим воспитателем и помощником группы.
- Основная работа с детьми проводится в небольших подгруппах (1-6 чел). Ориентируясь на потребности ребёнка, в подгруппах реализуются различные реабилитационные методы, такие как: лингвистические и физические программы тренировок (речевая гимнастика), коммуникационные игровые группы, развитие эмоциональных навыков и массаж со сказкой (Satuhieronta).

ПРАВА И ОБЯЗАННОСТИ РОДИТЕЛЕЙ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Все дети, живущие в Финляндии, имеют **право на дошкольное образование**. При планировании, организации или осуществлении мероприятий по дошкольному образованию первоочередное внимание уделяется **правам ребенка**. Все дети имеют **право на получение поддержки**, если эта поддержка считается полезной для развития и благополучия ребенка.

Дошкольное образование регулируется “Законом о дошкольном образовании”. Подготовительное дошкольное образование регулируется “Законом о базовом образовании”. Все виды поддержки дошкольного образования также включены в подготовительное дошкольное образование (esiopetus).

Вы имеете право на получение поддержки и совета от персонала дошкольного образования в решении проблем, связанных с вашим собственным ребенком. Успешное дошкольное образование происходит в совместном сотрудничестве с родителями. Вы можете открыто поделиться своими желаниями и опасениями по поводу воспитания и развития ребенка.

Родители **обязаны своевременно сообщать о часах нахождения** ребенка в дошкольном учреждении и **о его отсутствии в детском саду**. Эта информация необходима при планировании численности персонала в дошкольном учреждении и при заказе еды для детей. При несвоевременном предоставлении информации о часах нахождения в дошкольном учреждении, ваш ребенок в эти дни может остаться без ухода в своем садике.

*Бессмертие народа - в его языке.
Чингиз Айтматов*

ПОЛЕЗНЫЙ МАТЕРИАЛ

- ✓ Е. Протасова, В. Хлебникова (2013) "В цирк"
- ✓ Е. Протасова, В. Хлебникова (2017) "У костра. Русский язык для детей"
- ✓ Е. Протасова, Н. Родина (2013) "Многоязычие в детском возрасте"
- ✓ Меньшикова Е., Протасов Е. (2019) Многоязычие и образование.
- ✓ Протасова Е. (2017) Многоязычие и среда.

- ✓ Anna lapsellesi lahja -esite (<https://issuu.com/>)
- ✓ Halme, K. & Vataja, A. (2011). Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus.
- ✓ <https://www.pori.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/kasvun-ja-oppimisen-tuki>
- ✓ Kielitietoinen varhaiskasvatus <https://dived.fi/>
- ✓ Porin kaupunki. Kasvun ja oppimisen tuki.

Составители Ирма Ряйня и Яна Херрала.

В совместной работе с представителями дошкольного образования г. Пори.

Иллюстрации взяты из свободных источников cdn.pixabay.com/

DIAK

Пори, 2020

LIITE 7: TULOSETTAVAKSI TARKOITETTU VERSIO OPPAASTA

Opas löytyy seuraavalta sivulta. Jos haluat tulostaa oppaan kirjamuodossa valitse ”Tiedosto” – ”Tulosta”. Valitse kohdasta ”Sivun koko ja käsittely” (englanniksi ”Page sizing and handling”) vaihtoehto ”Kirjanen”. Valitse myös kaksipuolinen tulostus. Paina ”Tulosta”.

Значение родного языка в развитии ребёнка

Шпаргалка для родителей

Составители: Ирма Ряйня и Яна Херрала.

В совместной работе с представителями дошкольного образования г. Пори.

Иллюстрации взяты из свободных источников cdn.pixabay.com

DIAK

Пори 2020 г.

Берегите наш язык, наш прекрасный русский язык – это клад, это достояние, переданное нам нашими предшественниками! Обращайтесь почтительно с этим могущественным орудием; в руках умелых оно в состоянии совершать чудеса.

И. С. Тургенев

Уважаемые родители!

Язык - это бесценный дар, который вы можете передать своему ребёнку. Его нельзя терять, ведь вместе с языком сохраняется связь между поколениями, как прошлыми, так и будущими.

В ваших руках находится брошюра, целью которой является поддержка русскоязычных родителей в вопросах развития родного языка у детей дошкольного возраста. В данной брошюре мы рассмотрим основные трудности, связанные со становлением и развитием родного языка ребенка. Также мы расскажем, как можно помочь ребёнку сохранить родной язык, о значении и задачах интегрированной группы, и ознакомим с правами и обязанностями родителей в дошкольном образовании. В конце брошюры вы найдёте ссылки на дополнительный материал по данной теме.

Данная брошюра является частью дипломной работы, которую мы осуществляем в ДИАК. Брошюра разработана совместно с представителями дошкольного образования г. Пори.

Желаем вам приятного чтения!

Язык — это история народа. Язык — это путь цивилизации и культуры. Поэтому — то изучение и сбережение русского языка является не праздным занятием от нечего делать, но насущной необходимостью.

А. Куприн

НУЖЕН ЛИ РЕБЁНКУ РУССКИЙ В ФИНЛЯНДИИ?

- ◇ Да! С помощью родного языка дети познают традиции и ценности своей культуры. Родной язык влияет на взаимодействие между детьми и родителями и помогает поддерживать связь с родственниками и друзьями, живущими в другой стране.
- ◇ У ребёнка может быть несколько родных языков. Родной язык — это язык эмоций и мышления, это ключ к социальным отношениям и важная часть самоопределения.
- ◇ Многоязычие — это богатство и особый дар, который родители могут дать своим детям. В настоящее время знание нескольких языков является преимуществом при поступлении в учебные заведения и приёме на работу.
- ◇ Знание родного языка положительно влияет на изучение ребёнком других языков и помогает сформировать богатый словарный запас.
- ◇ Детям дошкольного возраста легче выучить в совершенстве несколько языков. Это возможно лишь при многосторонней поддержке семьи, дошкольного образования и школы.
- ◇ Первые два года жизни ребенка важны с точки зрения языкового развития. Если в этом возрасте язык, окружающий ребенка, изменится, то без достаточной языковой поддержки ребенок может забыть свой родной язык.

Обращаться с языком кое-как — значит и мыслить кое-как: неточно, приблизительно, неверно.

А. Н. Толстой

БИЛИНГВИЗМ (ДВУЯЗЫЧИЕ): ПЛЮСЫ И МИНУСЫ

Двужычыне можа быць як дадатковым крыніцам станоўчых эмоцый, чужа радасці, самауважэння, так і поводам для насмешек.

Важную ролю грае Ваше адносіны да роднага мовы. Стэсненне і нежаданне дарослых гаворыць па-рускі на людзях перадаецца дзецям.

- ◇ Дзеці-білінгвы лягчэй валодаюць новымі мовамі.
- ◇ Двужычыне ўплывае станоўча на умственнае развіццё дзіцяці, яго светазгляд і толерантнае адносіны да асяродку.
- ◇ Мышленне дзіцяці-білінгваў “гнуччэй”, яны дасягаюць лепшых вынікаў у тэстах.
- ◇ Два мовы ўзаемна абгацаюць і дапаўняюць адзін аднаго.

В процессе языкового развития ребенок может столкнуться со следующими проблемами:

Ребёнок смешивает языки во время разговора.

Не беспокойтесь! Это нормально на начальном этапе. Для скорейшего освоения обоих языков и расширения словарного запаса, рекомендуем ненавязчиво повторять слова, сказанные на финском, по-русски и наоборот. Вы также можете мягко попросить ребенка полностью повторить фразу правильно.

Ребенок отказывается говорить на своем родном языке.

Не надо злиться или наказывать за это малыша. Вы можете в игровой форме притвориться, что не понимаете, когда он говорит по-фински и попросить повторить фразу на русском языке.

Если не уделять достаточно внимания развитию обоих языков, то существует риск, что ***ребёнок не овладеет в совершенстве ни одним из них***. Основное правило успешного развития обоих языков — с самого рождения всегда разговаривать с ребёнком только на ВАШЕМ родном языке. Конкретный язык у ребёнка должен ассоциироваться с конкретным человеком.

- Пример:
- папа финн, мама русская: каждый говорит с ребёнком только на своём языке.
 - семья полностью русскоязычная: дома говорят только по-русски, в садике - по-фински.

Лишь усвоив в возможном совершенстве первоначальный материал, то есть родной язык, мы в состоянии будем в возможном же совершенстве усвоить и язык иностранный, но не прежде.

Ф. М. Достоевский

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ЯЗЫКА У ДЕТЕЙ-БИЛИНГВОВ

- ◇ Двухязычные и многоязычные дети осваивают языки одновременно или по-очереди. Большинство детей начинают говорить по-фински только в садике.
- ◇ Свободному общению на втором языке предшествует “период молчания”, когда ребёнок слушает и мысленно формирует фразы, но ещё не говорит на финском. Вначале ребёнок может путать языки и говорить по-русски с воспитателями. В зависимости от индивидуальных особенностей характера малыша этот период может продлиться от нескольких дней до года. В большинстве случаев нет причин для беспокойства. Дети со временем обязательно начинают говорить на новом языке. Если, всё-таки, Вас беспокоит речь и поведение ребёнка, то стоит проконсультироваться у специалиста.
- ◇ Спокойная и доброжелательная атмосфера поддерживает развитие речи ребенка. В то же время следует помнить, что родной язык создаёт основу для изучения других языков. Чем лучше малыш владеет родным языком, тем ему будет легче освоить новый.

- ◇ У ребёнка могут возникнуть трудности в освоении родного языка. Наиболее распространённые сложности бывают при произношении шипящих звуков (Ж,Ш,Ч, Щ), которые полностью отсутствуют в финском языке. Иногда трудности встречаются при произношении звуков "С, З", а также "Ц, К, Г, Х, В". В этих случаях может быть необходима помощь русскоязычного логопеда.
- ◇ Для правильной постановки произношения важно с рождения много разговаривать с ребёнком так, чтобы он видел Вашу артикуляцию. **ВНИМАНИЕ!** Мультфильмы не передают правильной артикуляции.

Язык — это брод через реку времени, он ведет нас к жилищу ушедших; но туда не сможет прийти тот, кто боится глубокой воды.

В. М. Иллitch-Свитыч

СПОСОБЫ РАЗВИТИЯ И ПОДДЕРЖКИ РОДНОГО ЯЗЫКА

- ◇ Читайте и обсуждайте с ребенком прочитанное; просите его пересказывать своими словами текст.
- ◇ Слушайте с ребенком аудио-сказки.
- ◇ Пойте с ним на родном языке.
- ◇ Читайте, а также учите стихи и рифмы наизусть.
- ◇ Посещайте детские кружки на русском языке.
- ◇ Общайтесь как можно чаще на родном языке (также за пределами дома).
- ◇ Для расширения словарного запаса ребенка разговаривайте на разнообразные темы, проговаривая различные ситуации. Посещайте по возможности различные места, разглядывая и детально комментируя окружающее, например: музеи, выставки, библиотеки, экскурсии, ярмарки, театры, кинотеатры и т. п.
- ◇ Используйте разные стили речи, рассказывайте обо всем, что знаете, видите, чувствуете. Спрашивайте мнение ребенка, задавая открытые вопросы.
- ◇ Смотрите вместе с ребенком русскоязычные телепередачи и мультфильмы.
- ◇ Путешествуйте в русскоязычные страны.

- ◇ Для более сбалансированного развития языков полезно обсуждать темы или читать одинаковые книги на обоих языках. В данном случае можно прибегнуть к сотрудничеству с учреждениями дошкольного образования. Помните, что Вам нужно читать ребенку только на своем родном языке.

К СВЕДЕНИЮ: В городских библиотеках можно найти литературу на разных языках, в т.ч. и на русском.

ВНИМАНИЕ! Русский язык надо развивать не только у детей, родителям также важно поддерживать и развивать свой язык .

"Роль дошкольного образования состоит в укреплении языковых навыков и способностей детей, а также в развитии языковой идентичности".

(Основы дошкольного образования)

РОЛЬ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В РАЗВИТИИ РУССКОГО ЯЗЫКА

Дошкольное образование помогает ребенку осознать многообразие культур и языков окружающего его мира. Успешное двуязычие достигается за счет сотрудничества между родителями и дошкольным образованием.

В дошкольном образовании ребенок получает в первую очередь поддержку в изучении финского языка.

С помощью опроса «Языковой рюкзак» (Kielireppu), персонал дошкольного образования наблюдает и оценивает развитие финского языка у ребенка и изменяет форму обучения в соответствии с его языковым уровнем и потребностями. Та же форма опроса используется в случае сотрудничества учреждений дошкольного образования с поликлиникой, школой, логопедом, семейным психологом, специализированными учителями и учреждениями.

Основная ответственность за изучение родного языка ребенка лежит на родителях. При необходимости за советом и поддержкой можно обратиться к специалистам дошкольного образования.

Поддержка сотрудников детского сада, неподдельный интерес и энтузиазм персонала к родному языку ребенка вдохновляют и воодушевляют малыша и его семью. Кроме того, это создает в детской группе доброжелательную атмосферу по отношению к двуязычным детям.

Ребёнок имеет право говорить на родном языке в садике!

Иногда во время занятий для лучшего освоения финского языка воспитатель детского сада может попросить ребенка говорить только по-фински. При этом принимается во внимание уровень владения ребенком финским языком.

Все дети - уникальные личности. Каждому нужен индивидуальный подход.

ЧТО ТАКОЕ СПЕЦИАЛЬНАЯ ИНТЕГРИРОВАННАЯ ГРУППА?

И нужно ли её бояться?

Каждый ребёнок развивается в своём уникальном ритме. У него могут быть различные проблемы в физическом развитии, в моторике, во внимательности, в развитии языка или в общении. Ребёнок может нуждаться в поддержке в социальном или эмоциональном развитии и в обучении. Некоторые дети также могут иметь проблемы, связанные с инвалидностью или хроническими заболеваниями.

В таких случаях в учреждениях дошкольного образования организуются различные формы поддержки развития ребенка. Например, в детских садах группу детей можно разделить на небольшие подгруппы. Для поддержки общения с детьми часто используют картинки, а в группе может работать групповой или персональный помощник.

В случаях, когда вышеперечисленные виды поддержки являются недостаточными, и ребёнок всё ещё нуждается в дополнительной помощи, то, в его интересах организуется дошкольное образование в **специальной интегрированной группе (erityisryhmä)**. Это помогает подобрать к каждому ребёнку более индивидуальный подход.

- ◇ Интегрированная группа предназначена для детей, которые нуждаются в усиленной поддержке. В группе обычно 12 детей от 3 до 6 лет, из них 5 детей нуждаются в особой поддержке.
- ◇ Задачей группы является удовлетворение индивидуальных, реабилитационных потребностей в развитии ребенка.

- ◇ Занятия в группе строятся на основе сильных и положительных сторон ребенка, при тесном сотрудничестве с родителями, а также при участии различных органов по реабилитации. Для детей с особой поддержкой составляется индивидуальный план занятий.
- ◇ Цель интегрированной группы - помочь каждому ребёнку испытать радость от успехов в обучении в безопасном окружении.
- ◇ В группе для вербального общения используется язык жестов и картинки. Детей наглядно знакомят с планами на день, используя профессионально разработанные карточки (предсказуемая повседневная жизнь).
- ◇ Ответственными за деятельность интегрированной группы являются специализированный воспитатель детского сада, а также воспитатель детского сада в сотрудничестве с младшим воспитателем и помощником группы.
- ◇ Основная работа с детьми проводится в небольших подгруппах (1-6 чел.). Ориентируясь на потребности ребёнка, в подгруппах реализуются различные реабилитационные методы, такие как: лингвистические и физические программы тренировок (речевая гимнастика), коммуникационные игровые группы, развитие эмоциональных навыков и массаж со сказкой (Satuhieronta).

ПРАВА И ОБЯЗАННОСТИ РОДИТЕЛЕЙ В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Все дети, живущие в Финляндии, имеют **право на дошкольное образование**. При планировании, организации или осуществлении мероприятий по дошкольному образованию первоочередное внимание уделяется **правам ребенка**. Все дети имеют **право на получение поддержки**, если эта поддержка считается полезной для развития и благополучия ребенка.

Дошкольное образование регулируется “Законом о дошкольном образовании”. Подготовительное дошкольное образование регулируется “Законом о базовом образовании”. Все виды поддержки дошкольного образования также включены в подготовительное дошкольное образование (esiopetus).

Вы имеете право на получение поддержки и совета от персонала дошкольного образования в решении проблем, связанных с вашим собственным ребенком. Успешное дошкольное образование происходит в совместном сотрудничестве с родителями. Вы можете открыто поделиться своими желаниями и опасениями по поводу воспитания и развития ребенка.

Родители **обязаны своевременно сообщать** о часах нахождения ребенка в дошкольном учреждении и о его отсутствии в детском саду. Эта информация необходима при планировании численности персонала в дошкольном учреждении и при заказе питания для детей. В худшем случае Ваш ребенок может остаться без необходимого ухода.

ПОЛЕЗНЫЙ МАТЕРИАЛ

- ◇ Е. Протасова, В. Хлебникова (2013) "В цирк"
- ◇ Е. Протасова, В. Хлебникова (2017) "У костра. Русский язык для детей"
- ◇ Е. Протасова, Н. Родина (2013) "Многоязычие в детском возрасте"
- ◇ Меньшикова Е., Протасов Е. (2019) Многоязычие и образование.
- ◇ Протасова Е. (2017) Многоязычие и среда.

- ◇ Anna lapsellesi lahja -esite (<https://issuu.com/>)
- ◇ Halme, K. & Vataja, A. (2011). Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus.
- ◇ <https://www.pori.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus/kasvun-ja-oppimisen-tuki>
- ◇ Kielitietoinen varhaiskasvatus <https://dived.fi/>
- ◇ Porin kaupunki. Kasvun ja oppimisen tuki.

 PORI

Diak